Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 12 сентябрь
ЧОРШАНБА
№ 208 (5.001).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

Оққўрғон райони деҳқонлари бу йил Ватан хирмонига 60.000 тонна оқ олтин тортиқ қилишади. Куни-кеча Алимкент пахта тозалаш заводида дастлабки ҳосилни қабул қилишга бағишланган «Қизил карвон» байрами бўлиб ўтди.

СУРАТЛАРДА: 1. Район партия комитетининг иккинчи котиби Н. Дон пахтакорларни табрикламоқда. 2. Байрам тантаналаридан лавҳалар.

П. ЭРГАШЕВ олган суратлар.

Мард майдонда билинади

ОҚ ЙЎЛ, СУВОРИЙЛАР!

Андижонлик механизаторларнинг бугунги ҳолатлари ўзгача: дилларида тошқинлик, ҳаракатларида жўшқинлик ҳукмрон. Уларнинг сўзларида баландпарвозлик ва сунъийлик йўқ. Рост гапиришда ҳикмат ва барака бор.

Йигирма йилдирки, бу юрт суворийларининг фидойиликларини кузатаман. Улар шунча кўп бўлса, нега Андижон вилояти бир неча йиллардан буён ортда қолиб келади, дерсиз? Ҳақли ва аччиқ эътироз. Барибир мен уларни шунқорлар деб атагим, Манноб Жалолов, Ҳафиз Полвонов, Соттибой Шокировлар номини меҳр билан тилга олгим келаверади. Уларнинг издошларидан умид кўзларимни узгим келмайди. Начора, суворий шунқор бўлгани билан тулпори майиб бўлса, ҳар иккиси монанд бўлса-ю, майдон торлик қилса, ҳаммаси уйғунлашсаю соврин берувчиси нобоп бўлса, пойгадан файз кетади.

Пахтачиликни механизациялаш ҳақида гап борадиган давраларда албатта Избоскан районидаги «Октябрь 50 йиллиги» давлат хўжалиги тилга олинади. Бунга шу жамоанинг механизаторлари боис. Узоқ йиллардан бери мавсум суръатини кузатаман. Мазкур хўжаликда терим эл қатори бошланади. Машина теримига киришилади-ю ўринлар остин-устун бўлиб кетади. Кунига 5—6, ҳатто 8 фоизга етказиб пахта тайёрланади. Дала йўлларида хом ашё ортилган машиналар, аравалар карвони пайдо бўлади. У йиллик режа бажарилмагунча узилмайди. Қандай қувонарли манзара! Бу ҳам суворийлар шунқорлигидан.

Куни-кеча совхоз механизаторлари даврасида бўлдим. Уларнинг сафи мустаҳкамлигидан, сўзларининг қатъийлигидан ғурурландим. Бир юз йигирма нафар суворий 59 та терим машинасини аллақачон шайлаб қўйишибди. Улар мавсум бошлангач, ҳар куни режага нисбатан 5 фоиз миқдорида оқ олтин саранжомлаш, 15 иш кунида эса маррани эгаллаш ниятида.

Шу кунларда 14 та «ОВХ-28» агрегати юқори унум билан ишламоқда. Ҳар куни 250 гектардан зиёд майдонга махсус дефолиантлар сепилмоқда. Режага кўра, бу юмуш 15 сентябрда тугалланади, 20 сентябрдан бошлаб эса оммавий равишда машина теримига тушилади. Ҳамманинг диққат эътибори мана шу нуқтада жамланган.

Совхоз директори Анваржон Маҳмудов ҳар бир механизаторни ўзининг акаси ё укасидай кўради. Ҳазил-мутойиба қилади, кўнглини хушлайди, уларни кўкларга кўтаради, талаб ва истакларини бутун вужуди билан эшитади.

— Булар бизнинг суянган тоғимиз, — дейди у йигитларни кўрсатиб. — Мана бу шунқор кема сарбони Неъматжон Ҳамдамов. Унинг қаторида Қобилжон Эргашев, Сойибжон Раҳмонов, Одилжон Ҳайдаров, Сотволди Мирзакаримов... Бариси бир-биридан меҳнаткаш. Ўтган йили 180 тоннадан 200 тоннагача пахта теришган.

Директорнинг суворийларга катта меҳр билан қараши, иззат-икроми ибратли. Бундай ҳурмат ҳар қанақа одамнинг ғайратига ғайрат қўшади, ҳалол ишлашга ундайди, қийин дамларда юкнинг ерда қолмаслигига кафолат беради. Аслида унинг хотиржамлиги ва қувноқлиги боиси шу йигитларнинг борлигидан.

Ана, Қобилжон баъзи эҳтиёт қисмларни такроран мойлаяпти. Одилжон тракторининг ғилдирагини топтозалаб ювмоқда. Сойибжон барабанларнинг ишлашини кузатаётир. Сотволди мотор овозига қулоқ тутаяпти. Машиналар эса, агар ҳозир пахта теримига дейилса, пайкалга йўл олаверади.

— Сиз ким билан мусобақадошсиз? — сўрайман Сойибжондан.

У мийиғида кулди, шошилмасдан шерикларига боқди, сўнгра худди уларнинг ҳам фикрини жамлаётгандай оҳиста жавоб берди:

— Ким ўзарни айтаяпсизми? Бунақаси илгарилари дафтарларда бўларди. Ҳозир унақаси йўқ.

— Ҳозир, — дея суҳбатга аралашади Қобилжон, — мақсад пахтани сифатли териш. Ким шунга эришса, ўша мусобақада ғолиб чиқади.

— Яна бир гап, — деди Сотволди, — шпинделлардан қийналаяпмиз. Эскиларини созлаб қўйдик. Эски эски-да. Янгисига нима етсин!

Қобилжон, Сойибжон, Одилжон, Сотволдилар билан узоқ суҳбатлашдик. Машина теримининг ҳар тоннасига 10 сўмдан ҳақ тўлашдан тортиб бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш сиёсатигача, қишлоқ ҳаётидан бошлаб мамлакатимизда юз бераётган тангликларгача баҳс юритдик, нуқтаи назарларимизни ўртага ташладик. Гурунгга Анваржон ака тез-тез жонланиш бағишлаб турди. Негадир, унинг фикри кўпинча механизаторларнинг қарашлари билан бир жойдан чиқарди.

Суҳбатдан сўнг шундай хулосага келдим: андижонлик суворийларнинг шаштлари баланд. Демак, вилоят деҳқонлари бу йилги режани албатта адо этадилар.

— Ўнинчи октябрда, кўрасиз, маррани забт этамиз, — фикримни маъқуллади Қобилжон.

Избосканлик суворийлардаги ишонч, ғайрат ва қатъиятлик комсомолободлик, бўзлик, балиқчилик механизаторларнинг шу кунлардаги ҳолатларини тасаввур қилишимга кўмаклашди. Улар ҳам шундай фикрда эканликларига асло шубҳам йўқ. Қани, қўлингизни беринг, андижонлик суворийлар! Улкан кураш майдонига киришингиз олдидан дилдан муборакбод этиб қўяй. Омадингиз келсин, Андижоннинг аввалги шуҳратини тиклаш сизларга насиб этсин! Оқ йўл!

А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ПАХТА ҚАБУЛ ҚИЛИШГА ТАЙЁР

Андижон вилояти пахта заводларида қурилмаларни ремонт қилиш ва янгилаш ишлари тугалланди. Уларнинг жамоалари энди янги ҳосил пахтасини кутиб олишга тайёр бўлиб туришибди.

Бу йил вилоят пахта тозаловчилари ишлаб чиқаришни ишга тайёрлаш учун кўп миллионлаб пул сарфлашди. Қўқонқишлоқ, Хўжаобод, Оқолтин заводларида янги пресслар ўрнатилди. Москва районидаги заводда саккизта линтер-машина алмаштирилди. Қўрғонтепадаги, Чинободдаги ва бошқа корхоналарда пахтани хас-хашакдан тозалайдиган машиналарга янги мосламалар ўрнатилди.

ХИРМОНГА БАРАКА!

Жумҳурият вилоятларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 11 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Вилоятлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Хоразм	2,39	14,86	0,12	0,26
Фарғона	1,93	7,21	0,09	0,09
Сурхондарё	1,30	6,01	0,27	0,48
Қашқадарё	0,98	4,05	0,19	0,52
Бухоро	1,07	3,62	—	0,01
ҚҚАССР	0,48	2,06	0,08	0,14
Андижон	0,34	1,19	—	—
Наманган	0,49	1.06	—	—
Самарқанд	0,44	0,79	0,02	0,04
Тошкент	0,32	0,43	—	—
Жиззах	0,15	0,15	0,05	0,05
Сирдарё	0,04	0,09	—	—
Жумҳурият бўйича	0,86	3,49	0,07	0,14
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Наманган	3,12	7,39	—	—
Сурхондарё	1,07	5,13	—	—
Қашқадарё	0,15	0,50	—	—
Бухоро	0,05	0,16	—	—
Жумҳурият бўйича	0,75	3,41	—	—

ДЕФОЛИАЦИЯ ҚАНДАЙ БОРАЯПТИ?

Жумҳурият вилоятларида ғўзани баргсизлантиришнинг бориши тўғрисида шу йил 11 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Биринчи устун — вилоятлар, иккинчи устун — ғўзани баргсизлантириш режаси (минг гектар), учинчи устун — бир кунда, тўртинчи устун — мавсум бошидан (режага нисбатан фоиз ҳисобида).

Жиззах	137	11,1	67,1
Сурхондарё	110	5,7	53,5
Тошкент	121	9,6	47,8
Самарқанд	100	8,4	46,3
Қашқадарё	183	8,8	44,7
Сирдарё	152	8,9	44,0
ҚҚАССР	120	8,7	31,1
Бухоро	115	5,3	26,8
Андижон	110	10,1	26,0
Хоразм	70	7,1	23,4
Фарғона	90	5,6	22,0
Наманган	73	5,9	20,5
Жумҳурият бўйича	1381	8,2	39,9

СССР Президентининг мурожаатномаси

СССР Президенти М. С. Горбачев иттифоқдош ва мухтор жумҳуриятларнинг Президентларига, Олий Советларининг раисларига, халқ депутатлари вилоят, ўлка, округ Советларининг раисларига, халқ депутатлари Советлари ижроия комитетларининг раисларига «Қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш тўғрисида» телеграмма йўллади.

Мурожаатномада қайта қуриш жамиятдаги сифат ўзгаришларининг ҳал қилувчи босқичига кирганлиги айтилади. У теранлашиб, турмушнинг барча соҳаларини — иқтисодий, сиёсий ва ижтимоий соҳаларни қамраб олмоқда, аҳоли барча ижтимоий гуруҳларининг туб манфаатларига дахлдор бўлмоқда, мулкчилик, ҳокимият муассасалари, бошқарув тузилмалари муносабатларидаги туб ўзгаришларни ўз ичига олмоқда. Жараён машаққатли, зиддиятли кечмоқда, аниқ хавф-хатарлар билан таҳлика солмоқда, муайян кучларнинг қаршилигига дуч келмоқда.

Чуқур инқилобий ўзгартишлар ҳақида гап кетаётган вақтда буларнинг ҳаммаси моҳиятан муқаррардир. Бунда сиёсий йўлни изчиллик билан, оғишмай амалга ошириш, ўтиш босқичидаги нуқсонлар кескин беқарорлик тусини олишига йўл қўймаслик жуда муҳимдир. Ижтимоий-иқтисодий буришнинг руҳи ва у билан боғлиқ қийинчиликлар барча поғоналардаги ҳокимият ўз ваколатларидан ва қонун кучидан тўла фойдаланиб, қатъий ҳаракат қилишини тақозо этади.

Лекин бизда худди шу ўринда марказий, жумҳурият ва барча маҳаллий идоралар фаолиятида заифликлар, жиддий хато ва нуқсонлар кўриниб қолди, деб таъкидлайди М. С. Горбачев.

Буларнинг ҳаммаси мамлакатни безовта қилмоқда, одамларда ташвиш ва хавотирлик уйғотмоқда, бошқариб бўлмайдиган ҳолатни вужудга келтирмоқда, ишда келишмовчиликларга, масъулиятсизликка олиб келмоқда, қонунларга ва давлат интизомига нисбатан йўл қўйиб бўлмас даражада енгил муносабат туғдирмоқда.

Агар ушбу жараёнлар ҳозирнинг ўзида тўхтатилмаса, у бизнинг бутун ишимизни янада кўпроқ мушкуллаштириши ва шу тариқа қайта қуриш жараёнларига тўсқинлик қилиши, қайта қуришга қарши кучлар янада фаолроқ ҳаракат қилишлари учун баҳона бўлиши мумкин.

Бундай аҳволга энди тоқат қилиб бўлмайди, дейди Президент ва учта масалага эътиборни қаратади.

Биринчидан, жамиятда ҳар қандай норма, принцип ва қонунларни инкор этиш одатига барҳам бериш керак. Бу иллат қонунчилик, ижрочилик ва судлов ҳокимиятининг бутун системасини ишдан чиқариши мумкин. Биз ҳуқуқий давлатни барпо қилар эканмиз, қонун чиқариш жараёнидаги кўпгина нарсаларни, қонунларнинг мазмунини ҳам қайта қуришимиз керак ва аминманки, қайта қурамиз. Лекин ҳар қандай ҳолда ҳам конституцион нормаларни сўзсиз бажариш, амалдаги қонунларга риоя этиш зарур.

Иккинчидан, қонунсизлик иқтисодий соҳада айниқса зарарлидир. У мамлакат турмушининг асосларига ва ҳар бир кишининг фаровонлигига путур етказади.

Қарор топган хўжалик алоқаларининг бузилиши, шартномавий мажбуриятларни бажаришдаги ўзбошимчалик, маҳсулот етказиб бериш интизомининг барбод этилиши, иқтисодий тартибсизлик ва хўжасизлик ҳақиқий кулфатга айланди.

Биз нарсаларга очиқ-ойдин қарашимиз керак: бундай қонун бузишларнинг миқёслари катта ва у кучайиб бормоқда. Кўп ҳолларда қонун бузилишига йўл қўйганлар жазоланмай қолаяпти — бу раҳбарларга ҳам, жамоаларга ҳам, марказий бошқарув идораларига ҳам тааллуқлидир. Бундай аҳвол иқтисодий вазиятни соғломлаштиришни — бозорга ўтиш босқичидаги қийинчиликларни янада оғирлаштиради, деб таъкидлайди Президент.

Бу иқтисодий соҳа учун масъул бўлган барча даражалардаги ходимлар эътиборини ўз мансаб вазифаларини бажаришда улар тўла жавобгар эканликларига қаратади. Энди юзага келган шароитда у ёки бу ходим қайта қуриш қийинчиликларини баҳона қилиб бекор қараб туришларига чидаб бўлмайди.

Учинчидан, жиноятчилик жамият учун жиддий хавф туғдирмоқда. Жиноятчилар фуқароларнинг хавфсизлиги ва ҳуқуқларига, моддий бойликларга, маданий қадриятларга ва ҳатто мамлакатнинг дахлсиз жамғармаларига қасд қилмоқда.

Жиноятчиликнинг кучайиши жамиятдаги ахлоқий-сиёсий иқлимга жуда салбий таъсир қилмоқда, давлатнинг одамлар қонуний ҳуқуқлари ва хавфсизлигини таъминлаш қобилиятига бўлган ишончга путур етказмоқда. Мамлакат баъзи минтақаларида уюшган жиноятчилик жуда хавфли вазиятни вужудга келтирмоқда.

Президент юзага келган аҳволни жуда ташвишли деб ҳисоблайди, унга қарши бир ёқадан бош чиқариб қатъий ҳаракат қилиш талаб этилади. Биринчи навбатда қонунларнинг бузилиши билан муроса қилаётган ва жамиятга қарши кучлар тазйиқи остида ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ўз вазифаларини бажаришга кўпинча тўсқинлик қилаётган ҳокимият идораларининг тутган йўлини тубдан қайта кўриб чиқиш керак. Айни вақтда кўпгина ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ҳам ўзларининг бевосита вазифаларини ёмон бажараяптилар, жиноятчилик тазйиқи олдида ожизлик қилмоқдалар.

Жамиятда ушбу масала юзасидан қарор топаётган кайфиятни ҳам ўзгартириш керак. Бир томондан, жиноятчилик кўпаяётганлиги муносабати билан қонуний ғазабланиш билдирилади, иккинчи томондан эса жамоатчилик жиноятчиликка қарши курашдан бўйин товлаётганлиги кўриниб турибди, баъзи ҳолларда эса уларга ҳомийлик қилинаяпти, гуноҳлари кечиб юборилаяпти. Барча учун ҳаётий зарур бўлган бу масалага нисбатан корхоналар жамоалари, шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқ аҳолиси, бутун жамоатчиликнинг муносабатини тубдан ўзгартирмасдан туриб жиноятчилик сабабли вужудга келган хатарли аҳволни ўзгартириб бўлмайди.

Президент шу фикрларни яна бир карра таъкидлайди: агар қонун тантанасини таъминламасак, олдимизга қўйилган мақсадга эриша олмаймиз. Қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот ва интизомни қарор топтиришдек оғир ва кечиктириб бўлмайдиган вазифани барча даражалардаги ҳокимият идоралари, бутун жамоатчилик зиммага олмасалар, ССР Иттифоқини миллий-давлат ва ҳуқуқий жиҳатдан қайта қуриш, бозор муносабатларига ўтиш, жамиятни маънавий жиҳатдан янгилаш — буларнинг ҳаммаси яхши ниятлигича қолиб кетаверади.

Президент ўзи телеграмма йўллаган ташкилотларга кўрилган чора-тадбирлар ва уларнинг натижалари тўғрисида шу йилнинг 15 октябрида ва 1991 йилнинг 1 январида маълум қилишни таклиф этди.

(ТАСС).

М. С. Горбачев телефон орқали Г. Коль билан суҳбатлашди

10 сентябрь куни Москвада «икки плюс тўрт» формуласи асосида бўладиган мажлис арафасида ва ўтган ҳафтада бўлган суҳбатнинг давоми сифатида СССР Президенти билан ГФР канцлери икки томонлама муносабатлар масаласини муҳокама қилдилар.

(ТАСС).

ЭЛЕКТРОНЧИЛАР АНЖУМАНИ

10 сентябрь куни Самарқандда «Янги туркумга мансуб программавий ва ҳисоблаш системалари» мавзуидаги халқаро конференция очилди.

Уни Самарқанд дорилфунуни, «Диалог» Совет — Америка корхонаси ҳамда СССР Фанлар академияси Сибирь бўлимининг ҳисоблаш маркази билан бирга уюштирган. Анжуман ишида СССР, АҚШ, Швейцария, Дания, ГФР, Италия, Хитой ва бошқа мамлакатларнинг олимлари қатнашмоқдалар.

Тўрт кун давомида олимлар ҳисоблаш системаларининг архитектураси, уларнинг программавий таъминоти, системаларнинг ақлий воситаларини кучайтириш муаммолари ва бошқа масалаларни муҳокама қиладилар.

Конференция доирасида «Диалог» қўшма корхонасининг мутахассислари билан АҚШ ва Ғарбий Европанинг етакчи фирмалари ишлаб чиққан компьютер техникаси ва программавий таъминот тижорат кўргазмаси ишлайди.

Муаммо кўндаланг қўйилади

ХАРИДОР ДАЛАГА КЕЛСИН

Пишиқчилик деҳқон учун ҳам қувончли, ҳам ташвишли. Қувончи шуки, йил бўйи тўкилган пешона тери самараси ушбу мавсумда юзага чиқади, дастурхонимизга файз киритади. Ташвишининг буромади сал узунроқ...

Сўнгги йилларда жумҳуриятимизда, жумладан, районимизда пахта яккаҳокимлигига барҳам бериш йўлида салмоқли ишлар қилинмоқда. Пахтадан бўшаган ерларга, табиийки, сабзавот-полиз экинлари экилаяпти, боғ-роғлар барпо қилинмоқда. Авваллари дастурхонимиз кўрки бўлган қовун-тарвуз айрим хўжаликлардагина етиштириларди. Ўтган йилдан бошлаб бизнинг жамоамизда ҳам полизчиликни ривожлантиришга эътибор берилмоқда.

Колхозимизда бундай экинларга 13 гектар ер ажратилган бўлиб, унинг 11 гектарига тарвуз, қолганига қовун экилган. Жами майдон оилавий звеноларга бўлиб берилган. Бу жамоаларга Дамин Раҳмонов, Ўктам Аҳмедов, Бахтиёр Раҳмонов ва Салим Ҳакимов каби тажрибали полизчилар раҳбарлик қилмоқдалар.

Ўзим ҳақимда гапирадиган бўлсам, оила аъзоларимиз билан бир гектар майдонда тарвуз етиштираяпмиз. Бултур шунча пайкалдан 300 центнер ўрнига 350 центнер ҳосил олгандик. Бу йил эса 400 центнерлик маррани мўлжаллаб турибмиз.

Жумҳуриятимизда полизчиликнинг обрўси хийла тушиб кетгани сир эмас. Бунинг асосий сабаби, менимча, миқдор кетидан қувиб, маҳсулот сифати унутилганлигидадир. Айрим виждонсизлар кўпроқ ҳосил ундириш мақсадида қовун-тарвуз пайкалларига кимёвий ўғит солишга зўр беришди. Оқибатда неъмат турли касалликлар манбаига айланди. Бу ҳол, афсуски, ҳамон содир бўлмоқда. Ўша пул бандалари эски касалдан қутула олмаяптилар, деҳқон номига иснод келтирмоқдалар.

Хўжалигимизда аҳвол бутунлай бошқача. Қовун-тарвуз асосан бедадан бўшаган тоза ерда етиштирилмоқда. Бунда кимёвий ўғит мутлақо ишлатилмайди. Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, уруғ қадашдан аввал ер қайта-қайта чуқур ҳайдалиб, экинга кўнгилдагидай ишлов берилса, заҳарли дориларсиз ҳам бемалол мўлжалдаги ҳосилни олиш мумкин. Бундай қовун-тарвузни истеъмол қилган одам деҳқонга раҳмат айтади.

Мени кўпдан ўйлантираётган ва ташвишга солаётган муаммолардан яна бири полиз маҳсулотлари харид нархининг пастлигидир. Биз ҳозиргача тарвузнинг килосини давлатга атиги 7 тийиндан сотаяпмиз. Самарқанд шаҳридаги бозорларда эса килограмми 40—50 тийин. 7 тийин қаёқда-ю, 40—50 тийин қаёқда?! Бинобарин, жумҳуриятимизда полиз маҳсулотларига белгиланган эски харид нархини ўзгартириш пайти келди. Ҳолбуки, турли техника воситалари, эҳтиёт қисмлар, ёнилғи-мойлаш материаллари баҳоси йил сайин ортмоқда. Мавжуд аҳвол эса полизчининг қўлини ишдан совутмоқда.

Етиштирилган ҳосилни топшириш билан боғлиқ қийинчиликлар ҳам бизни ташвишлантирмоқда. Полизчи қовун-тарвузни экиб, кетмон чопиб чарчамайди. Аксинча, уни сотишда тинкаси қурийди. Бултур хўжалигимизда полиз майдонларининг ярмига эртаги тарвузнинг «Мармар» нави экилганди. У пишиб етилгач, Россиянинг қайсидир шаҳрига жўнатиш учун 50 тонна маҳсулотни вагонга орта бошладик. Бу юмушни энди тугатдик деганимизда, «У ёққа бунақа тарвуз керакмас», деган кўрсатма келди. Шунча юкни қайтадан араваларга жойлаб, уйма-уй юриб, аҳолига килосини 7 тийиндан зўрға тарқатдик. Жорий йилда эса эртаги тарвуздан воз кечиб, асосий майдонларга кечки «Ҳайитқора» нави уруғини қададик. Бундан ким наф кўрди-ю ким зарар?

Полизчи меҳнати қадрланиши керак. Бу масалада деҳқон ёрдамга муҳтож. Яъни маҳсулот яқин атрофдаги шаҳар ва қишлоқларда сотиладими ёки шартнома асосида жумҳуриятдан ташқарига чиқариладими — ҳар қанақа вазиятда ҳам савдо ташкилоти вакилини даламизда кутайлик. Майли, у тарвузни сайлаб-саралаб олсин. Ҳақини тўлаб, истеъмолчиларига олиб кетсин. Ана шунда «маҳсулот ириб-чириб кетди» қабилидаги меъдага теккан машмашалар камаяди. Деҳқон юки енгиллашиб, меҳнати қадр топади.

Р. ИСКАНДАРОВ,

Оқдарё районидаги «Москва» жамоа хўжалиги полизчилик звеносининг бошлиғи.

Жумҳуриятимизда ҳам қайта қуриш анча қийинчиликлар билан ўзига йўл очмоқда. Ижтимоий-сиёсий, иқтисодий соҳадаги аҳвол жиддий бўлиб турибди. Бундай шароитда омма билан алоқани мустаҳкамлаш, меҳнат аҳли талаб-эҳтиёжларини тўлароқ қондириш муҳим аҳамият касб этади. Шу боис касаба уюшмалари қурилишининг мутлақ янги мафкураси, жиддий таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ҳақида бош қотирилаяпти. Кеча ўз ишини бошлаган Ўзбекистон касаба уюшмалари XIV съезди иштирокчилари ана шу долзарб масалалар юзасидан қизғин баҳс-мунозара юритмоқдалар. Анжуманда камчиликлар, ечимини кутаётган муаммолар хусусида алоҳида гап бораяпти.

СУРАТДА: съезд делегатларидан бир гуруҳи.

Б. АЛИМОВ олган сурат.

ҒЎЗА БАРГИ ДОРИЛАНМОҚДА

Сурхондарё деҳқонлари пахтазорларни ўтган йилдагидан деярли икки ҳафта олдин танлаб дефолиация қила бошладилар. «Гулбаҳор» ва Будённий номли совхозларда дастлабки участкаларга ишлов берилди. Мазкур операциянинг бу қадар барвақт бошланишига бу йил вилоят пахтачилигида вужудга келган қулай шарт-шароитлар сабаб бўлди. Баҳорда чигитни қайта экишга тўғри келмади. Август об-ҳавосининг иссиқ бўлиб туриши кўсакларнинг одатдагидан анча олдин жадал очила бошлашини таъминлади.

Пахта экилган 150 минг гектар майдоннинг 115 минг гектаридаги ҳосилни машиналарда териб олиш мўлжалланмоқда. Шу майдонларнинг ярмида ғўзалар барги ердан туриб тўкилади. Бу ўтган йилдагига нисбатан икки баравар кўпдир. Эндиликда деярли заҳарсиз бўлган дропп дорисидан фойдаланиш анча кенгаймоқда. Тажрибадан маълум бўлишича, бу дори Ўзбекистон жанубига хос бўлган юқори ҳароратларда айниқса яхши самара беради.

Мамлакатдаги вазият пайсалга солмасликни талаб қилади

ТАССНИНГ ПАРЛАМЕНТДАГИ МУХБИРЛАРИ КРЕМЛДАН ХАБАР БЕРАДИЛАР

10 сентябрь куни Кремлда СССР Олий Совети тўртинчи сессияси иш бошлади. Сессиянинг биринчи кунида Совет парламентининг осойишта натижали ишлашига, иноқликка, янгича маром билан сифатли ҳаракат қилишига даъват янгради. Палаталарнинг қўшма мажлиси сессиянинг кун тартибини тузишга . ва иш тартибини белгилашга бағишланди.

Шу масалалар юзасидан маъруза қилган СССР Олий Советининг раиси А. И. Лукьянов баҳамжиҳат ҳаракат қилишнинг, парламентдаги турли ижтимоий оқимларнинг вакиллари бўлмиш фракциялар билан гуруҳлар ўртасидаги мулоқотни ривожлантиришнинг пухта воситасини вужудга келтиришни асосий вазифалардан бири деб таъкидлади. Ҳақиқат жанжалда эмас, балки баҳсда юзага келади, деди у. Биз фикр ва мулоҳазалардаги келишмовчиликларнинг чуқурлигини ўлчаш билан шуғулланишни бас қиладиган ва ҳар қандай ихтилофлардан қатъий назар бизни бирлаштирадиган жиҳатларни кўриб олишга интиладиган пайт аллақачон келган. Совет парламенти бошлиғининг фикрича, мамлакатни инқироздан, ижтимоий кескинликдан, миллатлараро низолардан қутқариб олишдек ялпи иштиёқ эса бизни бирлаштириши керак. Сайловчилар СССР Олий Советини муносиб сиёсий иродага эга бўлган, мураккаб ижтимоий-иқтисодий вазиятни барқарорлаштира оладиган туб ислоҳотларни, Совет давлати ва қонунийликни мустаҳкамлашни ташкил эта оладиган орган бўлишини хоҳлайдилар. Башарти, нуқтаи назарларнинг ҳар хиллиги мухолифликка эмас, балки воқелигимизнинг мураккаб муаммоларини ҳал этишга олиб борадиган бўлса, башарти халқ тақдири ҳақидаги ғамхўрлик бошқа ҳамма мулоҳазалардан устун бўлиб қоладиган бўлса, айни шу нарса СССР Олий Советининг ақлий ва сиёсий имкониятларини жуда муносиб равишда ишга солиш бўлур эди.

Совет парламентининг бошлиғи Советларнинг съезди ва СССР Олий Совети ишини тўхтатиб қўйиш ёки ҳатто уларни тарқатиб юбориш ҳақида кейинги вақтларда айтилаётган таклифни мутлақо асоссиз, деб атади. Мамлакат тарихининг ҳозирги мураккаб ва қалтис даврида, халқларнинг тақдири ҳал этилаётган, жамиятни ривожлантиришнинг янги йўли уқубат билан ва зиддиятли равишда ўзига йўл очиб бораётган бир пайтда парламентнинг ишини тўхтатиб қўйиш янгиланиш ишини ўз ҳолига ташлаб қўйиш, халқ олий давлат ҳокимиятини амалга оширишни ишониб топширган кишиларни қайта қуриш жараёнларида қатнашишдан четлаштириб қўйиш бўлур эди, деб таъкидлади у.

А. И. Лукьянов кун тартиби лойиҳасини батафсил таърифлаб, Совет иқтисодиётини бозор муносабатларига ўтказишни ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш марказий вазифа бўлиб қолиши керак, деб таъкидлади. Ҳозирги сессия муҳокамасига қўйилаётган масалаларнинг биринчи гуруҳи — бозор иқтисодиётига ўтиш тадбирлари ва шу билан боғлиқ бўлган қонун лойиҳаларидир. Инвестиция фаолияти тўғрисидаги, аҳолини иш билан таъминлаш ҳақидаги, ногиронларнинг ижтимоий ҳимояланиши тўғрисидаги, нарх белгилаш ҳақидаги, банклар тўғрисидаги, валютани тартибга солиш, божхона тарифи ва бошқалар тўғрисидаги қонун асослари шу жумлага киради.

Сессияда янги иттифоқ шартномасини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган иш катта ўрин олади. Ҳаммаси бўлиб декабрь охиригача (сессиянинг иши тугайдиган вақтгача) Олий Совет аъзолари ўттиздан кўпроқ қонун лойиҳасини муҳокама қилишлари керак.

Мажлисда кун тартибини тузиш билан боғлиқ бўлган таклифлар қизғин муҳокама қилина бошланди.

(ТАСС).

ҚАЙТА ТИКЛАНГАН НАВ

Самарқанд бозорларида йўқолиб кетган, деб ҳисобланган «Бўрикалла» навли қовун яна пайдо бўлди. Бу ўткир ҳидли узунчоқ сарғимтир қовун ўз таъми ва бошқа сифатларига кўра ҳар қандай нав билан бемалол рақобатлаша олади. Куйбишев номли совхозда ишловчи халқ селекционери Э. Аҳмедов бу навни тиклаш учун қарийб беш йил меҳнат қилди.

Шу хўжаликнинг ўзида ишловчи яна бир ташаббускор К. Эркаев «Кўк каллапўш» навли қовунни тиклаб, уни яна қишлоқ хўжалиги оборотига киритди. Шаклан ҳақиқатан ҳам дўппини эслатувчи бу қовун мазали таъми, узоқ вақт асралганда айниб қолмаслиги, ташиганда эзилмаслиги билан ажралиб туради.

(ЎзТАГ).

ВИЛОЯТ СОВЕТИНИНГ СЕССИЯСИ

СИМФЕРОПОЛЬ, 10 сентябрь. (Укринформ-ТАСС). Халқ депутатлари Қрим вилоят Советининг сессиясида Қрим АССРни вилоятга айлантириш тўғрисидаги СССР Олий Совети Президиумининг 1945 йил 30 июнь фармонини ҳамда РСФСРнинг тегишли қонунини ғайриконституцион қонун сифатида бекор қилиш зарурлиги тўғрисидаги баёнот қабул қилинди.

Бу ҳужжатлар, дейилади баёнотда, бутун халқларни хоинликда айблаб, уларни зўрлаб кўчиришни ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаб, турли миллат кишилари ўртасида ишончсизликнинг аччиқ уруғини сочди, уларнинг ҳуқуқларини поймол қилди. 1941 йилда немисларнинг, 1944 йилда эса қрим татарлари, греклар, арманлар ва болгарларнинг зўрлаб кўчирилиши ярим оролда асрлар мобайнида элатларнинг вужудга келган ўзига хос фазилатларини бузиб юборди.

Қатағон ҳужжатларининг бекор қилиниши тарихий адолатни ва Қримнинг давлат мақомини тиклашга имкон беради, ана шу муддао, депутатларнинг фикрига кўра, ярим орол аҳолисининг хоҳиш-иродасига мувофиқ амалга оширилиши керак.

СССР ва РСФСР Олий Советлари номига ҳужжат қабул қилишдан олдин унинг мазмуни, шунингдек шакли хусусида қизғин баҳслар бўлди.

Депутатлар ярим оролнинг истиқболдаги мақомини ҳуқуқий, иқтисодий ва тарихий жиҳатдан асослаш учун ўзлари тузган ташкилот комитетининг фаолиятини ҳам маъқулладилар ва унга бу ишни давом эттиришни топширдилар.

Илму фан заҳматкашлари

ОЛИМ БЎЛСАНГ...

Ўзбекистонда пахта билан бирга яна кўплаб қимматбаҳо техника экинлари экиладики, булар жумҳурият иқтисодиётида муҳим ўринни эгаллайди. Каноп — шулардан бири. Унинг толаси ингичкалиги, майинлиги, яхши йигирилиши ва осон бўялиши жиҳатидан бошқа ўсимликлардан фарқ қилади. Ундан қоп-қанорлар, ўров материаллари тайёрланади, гилам тўқишда ва мебель саноатида қоплама мато сифатида фойдаланилади. Космик кемаларнинг тирқишларини ёпишда қўлланилади. Қатор хорижий мамлакатларда, шу жумладан, Испанияда канопдан сифатли целлюлоза маҳсулотлари ва қоғоз ишлаб чиқарилади.

Ана шундай қимматбаҳо ўсимликнинг ички ҳаётий жараёнларини ўрганувчи олимлар жумҳуриятимизда саноқли. Хуршид Умаровни, таъбир жоиз бўлса, уларнинг сардори, дейиш мумкин.

Хуршиднинг илмий тадқиқот ишига қизиқиши 1958—1963 йилларда Низомий номидаги Тошкент давлат муаллимлар олийгоҳининг табиийёт-география факультетида химия-биология ва қишлоқ хўжалиги асослари ихтисослиги бўйича таҳсил олганида намоён бўлган эди. Шунинг учун устози, марҳум олим Х. Х. Енилеев 1964 йили унга Ленинград шаҳридаги Н. И. Вавилов номли Бутуниттифоқ ўсимликшунослик илмий-тадқиқот институти аспирантурасига йўлланма берди.

Мазкур даргоҳнинг қабул қилиш комиссияси раиси, академик Пётр Михайлович Жуковский эса имтиҳонни якунлаш чоғида бундай деди: «Ўртоқ Х. Умаров ўта билимдон, пахта ва бошқа хил қишлоқ хўжалиги ўсимликларининг ички ҳаётий жараёнларини пухта билади. У илмий тадқиқотлар олиб боришга қодир. Комиссия Х. Умаровдан ва унга илм берган раҳбарларидан миннатдордир».

Хуршид Умаров 1968 йили аспирантурани муваффақиятли туталлагач, «Волгограддаги суғориладиган ер шароитида маккажўхори етиштириш сув ва иссиқлик режимининг айрим хусусиятлари» мавзуида номзодлик диссертациясини ёқлади. Сўнгра Ўзбекистон ССР Фанлар академияси экспериментал биология институтида пахтачилик, Ўзбекистон шоличилик илмий-тадқиқот институтида эса қирмизи дон етиштириш бўйича илмий иш билан шуғулланди.

1969 йилдан бошлаб Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълими вазирлиги кенгашининг таклифига биноан янги очилган Тошкент вилоят давлат муаллимлар олийгоҳида дастлаб катта ўқитувчи, кейин «География ва биология» кафедрасининг доценти бўлиб ишлади. Табиийёт-математика факультетининг декани этиб сайланди.

Хуршид Умаров муаллимлик фаолиятини илмий иш билан бирга олиб бориб, маккажўхори, баҳори буғдой, пиёз, доривор ўсимликлар табиати юзасидан илмий тадқиқотлар ўтказди. Бунинг натижаси ўлароқ ўнлаб мақолалар, 2 та монография, ўқув қўлланмалари ва рисолалар эълон қилди.

1978 йилда Ўзбекистон толали ўсимликлар тажриба станциясига ишга таклиф этилди. Бу ерда у катта илмий ходим, гуруҳ раҳбари бўлиб ишлади. Мана 10 йилдирки, йирик лабораторияни бошқармоқда. У даргоҳни замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш ва кадрлар билан таъминлашда ғайрат кўрсатди. Айни пайтда «Гелий-неонли лазер ва импульсли тўпланган ёруғлик таъсири остида каноп ҳосилдорлигини оширишнинг баъзи бир физиологик-биохимик асослари» мавзуидаги долзарб масалани ишлаб чиқишга раҳбарлик қилди. Қозоғистон давлат дорилфунунининг «Биофизика» ўқув илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ва Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг «Физика-Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси етакчи мутахассислари билан ҳамкорликда мажмуавий тадқиқотлар олиб борди. Ўзбекистон олимлари ичида биринчи бўлиб гелий-неонли лазер нурини қишлоқ хўжалигида татбиқ этишни асослади, шу йўналишда илмий мактаб яратди. Меҳнатсевар ёш ходимлар ва аспирантларни бирлаштириб, мураббий-устоз сифатида уларга ёрдам берди.

Хуршид Умаров сўнгги йилларда «Экишдан олдин каноп уруғига гелий-неонли лазер ва импульсли тўпланган ёруғлик нурлари билан ишлов бериш», «Кўкпоя канопни гелий-неонли лазер билан нурлантирилган сув билан суғориш усуллари» ва «Гелийнеонли лазер билан нурлантириш таъсирида каноп ҳосилдорлигини оширишнинг физиологик асослари»ни ишлаб чиқиб, амалиётга жорий қилди. Унинг тавсияномалари, илмий ечимлари қўлланилаётган хўжаликларда ҳар йили мўл ва сифатли каноп пояси ва уруғи етиштирилмоқда, иқтисодий тежамкорликка эришилаяпти.

Олимнинг илмий ишлари ечими 1984 йилда Бутуниттифоқ Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг кумуш медали, 1989—1990 йилларда Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг 1 даражали дипломи ва олтин медалига сазовор бўлди, Бутуниттифоқ ихтиролар қўмитаси томонидан бир неча бор рўйхатга олиниб, тегишли гувоҳномалар берилди. У раҳбарлик қилаётган жамоа уч йилдирки, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида фаолият кўрсатаяпти.

Шу кунларда таниқли олимни гоҳ маъмурий масалаларни ҳал қилаётганида, гоҳ ёшларнинг илмий ишларини кўриб чиқаётганида, гоҳ тажриба далаларида, колхоз ва совхозларнинг бригадаларида каноп етиштирувчилар билан амалий маслаҳатлар даврасида учратасиз. Унинг ҳар бир ишга вақт топа олиш, илмий тадқиқотни маромига етказиш фазилати ибратлидир.

Ш. ИБРОҲИМОВ,
Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори, қишлоқ хўжалиги фанлари доктори, профессор.

Фарғона районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги пахтазорларида ғўзани баргсизлантириш жадал бормоқда. Бунда биринчи марта ГФРдан келтирилган дори ишлатилаяпти. У атроф муҳитига кам зарар келтиради, гектар ҳисобига атиги 500 грамм сарфланади.

СУРАТЛАРДА: 1. Агроном-энтомолог Бахтиёр Аҳмедов (ўртада) механизаторлар Ўринбой Турғунов ва Турғунбой Бегматовга йўл-йўриқ кўрсатмоқда. 2. Ғўзани дорилаш пайти.

Ш. АЛИМОВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

Ташвишли хабар

СУНЪИЙ ТАҚЧИЛЛИК

Мирзачўл савдо дўконларида ун ва омихта ем туриб қолмайди, дўконга келтирилиши билан одамлар сотиб олишади. Дўконга вақтида етиб кела олмасанг, қуруқ қоласан. Нима, хўжаликларга тарқатиладими? Йўқ. Хўжаликларнинг раҳбарлари ҳам омихта ем йўқлигидан шикоят қилишмоқда. Тақчиллик.

Аммо бу қандайдир ғалати «тақчиллик». Оқолтин дон маҳсулотлари комбинатига келсангиз, уйиб ташланган қоп-қоп маҳсулотларни узоқданоқ кўрасиз. Фақат омборлар эмас, очиқ майдонларга ҳам тахлаб ташланган.

Корхона бош иқтисодчиси Р. Сатторов бундай дейди:

— Ҳозирча биз планни уддалай олмаяпмиз: бир кеча-кундузда 300 тонна ўрнига 200-250 тонна ун тортаяпмиз. 18 хил омихта ем чиқарамиз, топшириқни зўрға 80 фоиз бажараяпмиз. Агар лойиҳадаги қувватни ўзлаштирсак, тайёр маҳсулотни қаерга жойлаштирарканмиз?

Мана, сизга тақчиллик баъзан сунъий равишда вужудга келтирилаётганлигидан бир мисол. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган уннинг ярмини олиши лозим бўлган маҳаллий давлат савдоси идоралари ҳам, матлубот кооперацияси ҳам ўзига ажратилган маҳсулотларни олиб кетишда интизомсизлик қилмоқда. Деҳқончилик-саноат матлубот уюшмаси системаси хўжаликлари эса кўпгина фермаларда моллар ем етишмаслигидан оч қолган қиш пайтидагина фаоллик кўрсатади. Ҳозирча эса тегирмончилар маҳсулотни қўядиган жой бўлмагани учун вақти-вақти билан ишлаб чиқаришни тўхтатишга мажбур бўлмоқдалар.

Г. ОГОРОДОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ВИЛОЯТ ГАЗЕТАЛАРИ САҲИФАЛАРИДА

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ»

Калинин районидаги Калинин номли колхоз вилоятда биринчилардан бўлиб давлатга сабзавот топшириш режасини бажарди. Халқимиз дастурхонига 3.300 тоннадан ортиқ маҳсулот етказиб берилди. Шуниси қувончлики, сабзавот экинларининг барча турларидан мўл ҳосил олинди.

Колхоз чорвадорлари эришаётган натижалар ҳам чакки эмас. Улар давлатга гўшт сотиш йиллик режасини 122 фоизга бажаришди: 40 тонна ўрнига 54 тонна гўшт тайёрланди. Ўтган йилнинг шу даврига нисбатан сигирлар маҳсулдорлиги 54 тоннага кўпайди. Қишловга ҳар қачонгидан пухта тайёргарлик кўрилди. Сенаж тайёрлаш топшириғи 172 фоизга, дағал хашак тайёрлаш эса 142 фоизга бажарилди.

Колхоз бошқаруви, касаба уюшмаси комитети жумҳурият Президентининг аҳолини ем-хашак ҳамда чорва моллари билан таъминлаш тўғрисидаги фармонини бажаришга масъулият билан ёндошишмоқда. Улуғ Ватан уруши ветеранлари, Афғонистонда хизмат бурчини ўтаган байналмилалчи жангчилар, боқувчисини йўқотган оилалар ҳамда пенсионерлар, механизаторларга 535 тонна озуқа тарқатилди. Ана шу емиш учун маблағ хўжалик ҳисобидан ажратилди. Колхозчиларнинг оилаларига 85 бош бузоқ тарқатилди. Томорқалар учун 2.355 туп мевали ва кўплаб гул кўчатлари етказиб берилди.

«КОММУНИСТ»

(АНДИЖОН).

Ленин районидаги 1-тартибли паррандачилик фабрикаси жамоаси беш йиллик топшириғини муддатидан илгари бажарди. Аҳолига 1.023 тонна парҳез гўшт ва 6 миллион донадан ортиқ тухум етказиб берилди. Илғор иш усулларини кенг жорий этиш, мусобақанинг ошкоралигини таъминлаш, инсон омилига биринчи даражали аҳамият бериш ютуқларнинг бош омилидир. Беш йилликнинг ўтган даври мобайнида биринчи маротаба бир миллион 820 минг сўм соф фойда олинганлиги кўпчиликни қувонтирмоқда. Паррандабоқарлар ички имкониятларни ҳисоблаб кўриб, жорий йил охиригача яна 150 тонна парҳез гўшт, 600 минг дона тухум тайёрлашга аҳд қилдилар.

* * *

Пахтаобод районидаги Маданият пойабзал фабрикасида Андижондаги 32-ҳунар-техника билим юртининг бўлими очилди. Мазкур ўқув даргоҳида асосан пойабзал тикувчи малакали мутахассислар тайёрланади. Ўқиш муддати 6 ой бўлиб, билим юртини аъло баҳолар билан тамомлаган талабаларга олий ўқув юртларига киришлари учун йўлланма берилади.

«ХОРАЗМ ҲАҚИҚАТИ»

Сафарбой Хўжаматов Қўшкўпир районидаги Калинин номли жамоа хўжалигининг уста заршуносларидан бири. Қатор йиллардан буён бригадага етакчилик қилиб мўл, арзон ва сифатли ҳосил етиштиришнинг ўзига хос мактабини яратди.

— Одамларимизнинг баҳоси йўқ, — дейди Сафарбой ака серфайз пахтазорга тикилиб. — Омилкорлик туфайли 74 гектар ерда мажбуриятга яраша ҳосил тўпланди. Ният — давлатга 230 тонна хом ашё топшириш.

Бригада далалари 35 пудратчига тақсимлаб берилган. Анор Худойберганова, Ражаббиби Шарипова, Тозагул Матёқубова каби миришкор деҳқонлар йиғим-теримни биринчилар қаторида бошлаб юбордилар. Бибижон Ашурова бошлиқ звено мусобақада пешқадам. Опанинг қизлари Муборак ва Зулайҳо кунига 160—170 килограммдан пахта теришмоқда. Биринчи нав пахтанинг бир тоннаси 1090 сўмдан харид қилинаётир.

Ҳалол меҳнат туфайли қишлоқлар чирой очаяпти. Шу йилнинг ўзида Бўрлоқ участкасидаги йўл асфальтланди, ҳаммом ишга тушди, 5 минг кишига мўлжалланган стадион бунёд этилди. Буларнинг ҳаммаси кишилар кайфиятига ижобий таъсир этмоқда. Кун сайин иш суръатига суръат қўшилмоқда.

«ЛЕНИН ЙЎЛИ»

(САМАРҚАНД)

Большевик районидаги Алишер Навоий номли жамоа хўжалиги озуқакорлари бу йил 167 гектар бедазорнинг ҳар гектаридан 300 центнердан емиш олишга аҳд қилишганди. Ҳозир бу ерда тўртинчи ўрим тугалланаяпти. Ибратли томони шуки, муҳим иш бешта оилавий звенога бўлиб берилган. Шу қисталанг дамларда Суюн Исматов ва Собир Ҳасанов каби механизаторлар ишнинг оғирини елкаларига олишган. Уларнинг жонкуярлиги туфайли ҳар куни 10—12 гектар ердаги беда ўрилиб, фермага етказилаётир.

— Излаган имконият топади, деган нақлнинг тўғрилигини амалда кўриб турибмиз, — дейди пешқадам бедачилик звеносининг бошлиғи Отабек Хидиров. — Учинчи ўримдаёқ гектаридан 332 центнердан беда олинди. Звеномиз ҳозирча 1.395 тонна емиш тайёрлади. Моддий манфаатдорлик таъминланаяпти. Мусобақа қизғин тус олган. Отабой Хидиров, Шукур Муродуллаев, Равшан Эшқурбонов бошлиқ звеноларда юқори кўрсаткичлар қўлга киритилмоқда. Умуман қишловни кўнгилдагидек ўтказиш учун барча имконият сафарбар этилган.

* * *

Иштихон районидаги хўжаликлараро ғунажинларни парваришлаш корхонаси озуқакорлари 10 гектар майдонга экилган маккажўхоридан яхши ҳосил етиштирдилар. Айни кунларда ўрим-йиғим қизғин давом этаяпти. Ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 400 центнердан кўкпоя олинаяпти. Мавсум охиригача камида 12 минг тонна силос бостирилади. Учта агрегат ва 10 та тележкадан унумли фойдаланилмоқда. Элмирза Тангиров, Қилич Жамираев, Шерали Абдуназаров каби механизаторларнинг жонбозлиги туфайли кунига ўрта ҳисобда 400 тонна кўкпоя ўриб-йиғиб олинаяпти.

«ЛЕНИН БАЙРОҒИ»

(СУРХОНДАРЁ)

Иброҳим Чориев Гагарин районидаги «Шоликор» давлат хўжалигида 12 йилдан буён шофёрлик қилиб келади. Моҳир ташкилотчи, мураббий сифатида ибратли тадбирларни амалга оширмоқда. Айни пайтда бўлим механиги вазифасини ҳам бажараяпти. Бу ерда 212 гектар майдонда шоли етиштирилаяпти. И. Чориевнинг жонкуярлиги туфайли 12 насос бир меъёрда ишлади. Шунингдек, бўлимдаги 5 та комбайн, 5 та ер ҳайдаш ва текислаш тракторларининг мавсумга барвақт шай этилганлигида тиниб-тинчимас қалб соҳиби И. Чориевнинг муносиб ҳиссаси бор.

Булунғур районидаги Навоий номли ва Ҳамид Олимжон номли давлат хўжаликларида сабзавот майдонлари оилавий ижарачиларга бўлиб берилган эди. Бунинг самараси кўзга яққол ташланмоқда. Ҳар гектар ердан 220 центнер ўрнига 500—550 центнердан помидор олинаяпти.

СУРАТЛАРДА: илғор ижарачилар Замира Жумақулова ва Ҳабибулло Муродов.

Т. ДАВЛАТОВ олган суратлар.

СЎЗ МУЛКИ

Тилимиз—дилимиз

Ўзбек тилига давлат мақоми берилганига бчр йилга яқинлашиб қолди. Шу вақт ичида Атамашунослик комитети ташкил этилди, жумҳурият Фанлар академиясига тилшунослик жамиятини тузиш, Ўзбекистонда яшовчи барча халқлар тилини илмий асосда ўрганиш топширилди. Бу тадбирлар биринчи навбатда ўзбек тилини бундан буён ривожлантириш учун назарий ва амалий ишларнинг бошланиш нуқтасидир. Ҳукумат белгилаган бу вазифалар ўзбек тилини ҳар томонлама мукаммал ўрганиш дастурини ишлаб чиқишни тақозо этади. Бажариладиган ишлар режаси аниқ белгиланган бўлиши ва уни ижро муддатлари, масъул илмий муассасалар, идоралар, нашриётлар ҳам кўрсатилиши шарт. Тилимизнинг бугунги аҳволини яхшилашга, обрўсини кўтаришга қаратилган шу каби илмий муаммолардан баъзилари ҳақида мулоҳазаларимизни ўртоқлашиш ниятидамиз.

Биринчи навбатда Ўзбекистонда махсус тилшунослик институти тузиш керак. Демак, жумҳурият Вазирлар Кенгаши қошидаги Атамашунослик комитетини ҳам ана шу тилшунослик институтига қўшиб, икковини бир илмий муассасага айлантириш лозим. Чунки беш-олти кишидан иборат бўлган комитет катта мақсадларни амалга оширишга қодир эмас. Бирлашган институт ҳузурида туркология, араб, форс (эроний) тиллар бўлимларини очиш мақсадга мувофиқдир. Бу борада Ўзбекистон Фанлар академиясининг Қўлёзмалар ва Шарқшунослик институтларидан ҳам ташкилий жиҳатдан фойдаланишни ўйлаб кўрса бўлади. Аввало А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти фаолиятини давлат ва халқ манфаатлари, илм-фан тараққиёти нуқтаи назаридан жиддий ўрганиб чиқилса, муайян хулосаларга эга бўлиш мумкин. Институтда узоқ йиллардан бери тўпланиб қолган барча иллатлар учун айбдор шахслар ким бўлишидан қатъий назар ҳеч аямай фош қилиниши зарур. Мазкур муассасанинг истиқболда илмий имкониятларини, умидли кучларини, биринчи навбатда ёш ходимларини, маҳсул бера оладиган олимларни номма-ном аниқлаш даркор. Ундан кейин ўзбек тилига муносабатни барча соҳада — мактаб ва олий ўқув юртларида, турли идораларда, ўзга миллат вакиллари ва раҳбарият доираларида тубдан ўзгартириш керак. Булар ташкилий масалалардир.

Илмий йўналишда эса аввало ўзбек миллий адабий тилига муносабат масаласини ойдинлаштириш лозим. Шубҳасиз, бу миллат масаласи билан боғлиқдир.

Ўзбекистонда узоқ йиллардан бери миллат ва миллий масалага доир жиддий илмий иш қилингани йўқ. Жумҳуриятимиздаги халқларнинг манфаатлари, тарихи, урф-одати, диний ақидалари, тиллари, лаҳжалари, ҳис-туйғулари, энг аввало уларнинг ҳудудий тарқалиши ва жойлашиши, шулар билан боғлиқ муаммолар, истак-талаблар, экология, ер-сув, яйлов, табиат мувозанати, иқтисодий, маданий-маърифий масалаларни чуқур ўрганиш учун ҳар йили академиянинг ижтимоий фанлар бўлими катта-катта илмий экспедицияларни ташкил этиши лозим эди, бу амалга ошмади. Халқнинг маданият ва иқтисодиётга оид турмушидан тўпланган бой материаллар ўрганилиб, ҳалоллик ва тўғрилик билан талқин этилмади, китоблар, айни чоғда партия ва ҳукуматимизга миллий масалага доир тегишли тавсиялар берилмади. Ҳолбуки, жумҳуриятимизда миллат ва миллатлараро муносабатлар борасида аллақанча муаммолар тўпланиб қолган, улар ўз ечимини кутмоқда эди. Масалан, «миллат», «миллий маданият» ва «миллий тил» масалалари маҳаллий материаллар асосида илмий равишда ўрганилиб чиқилмагани учун ҳам ҳозирги тилимизнинг аҳволига, тараққиёт даражасига тўғри баҳо беролмай қийналмоқдамиз.

Ўзбек халқи капитализмни бошидан кечирмади ҳисоб. Кишиларни уюштиришда, уларнинг меҳнатга муносабатини оширишда, тил ва маданият ривожида капитализмнинг роли шубҳасиздир. «Миллат» ва «миллий тил» тушунчалари ҳам энг аввало капитализм билан боғлиқ бўлган ижтимоий ҳодиса ҳисобланади. Масалага доир ўзбек тилида ёзилган ишларнинг аксариятидаги асосий фикрлар рус тилидаги адабиётлардан олинган. Мана, бир мисол: «Ўзбек совет энциклопедияси»да «ўзбек миллати», «ўзбек миллий тили» ҳақида ҳеч нарса дейилмаган. Лекин «миллат» ва «миллий тил» деган умумий мақолалар берилганки, бу хилдаги маълумотларни бошқа энциклопедия ва луғатлардан ҳам топиш мумкин.

Ўзбек қомусининг «Миллий тил» деган мақоласида ўзбек тилига тегишли фақат сўнгги бир жумла бор: «Совет Иттифоқидаги бошқа миллатлар сингари ўзбек тили (?) ҳам Совет ҳокимияти йилларида ҳар томонлама камол топди, социалистик ўзбек миллатининг адабий тили сифатида тўла шаклланди ва тараққий этган миллий даражасига (?) кўтарилди».

Қуруқ мақтовдан иборат бу гапларга қўшилиб бўлмайди.

Ўзбек халқи Октябрь инқилобигача Россиядаги каби капиталистик шароитни, рус халқи босиб ўтган миллий ривожланиш йўлини бошидан кечирган эмас. 30-йилларгача ҳам ўзбеклар, айниқса қишлоқларда уруғ бўлиб ёки майда-майда қишлоқ ва овулларда ўта тарқоқ ҳолда, айтиш мумкинки, кўпчилик ерларда уруғ-қабилачилик шароитида яшаб келдилар.

Шунинг учун ҳам ўзбеклар орасида кучли аралашиш, йирик ишлаб чиқариш корхоналарида бирлашишнинг имкони йўқ эди. Шаҳар билан қишлоқ бир-биридан жиддий тафовут қиларди. Жумҳуриятимизнинг турли вилоятларидаги қишлоқлар, чўл минтақаларида ярим қабилачилик ҳолида тарқоқ бир йўсинда яшаб келган ва жуда кўплаб уруғ-қабилалардан ташкил топган (бундай уруғлар ҳали-ҳануз мавжуд) ўзбек халқи Октябрь инқилоби юз бериши билан (бу инқилоб ҳам аслида бизда 20-йиллардан кейин бўлди) социалистик миллатга, унинг тили миллий ўзбек тилига айланиб қолдими?

Ўзбек ишчилар синфи ҳозиргача тўлиқ шаклланмаган. Бу ҳам миллатнинг бир хусусиятини кўрсатадиган мисол. Бундан ташқари миллат бўлиб тўлиқ уюшиш учун уруғ бўлинишлари ва маҳаллийчилик кайфиятидан тўла бўлмаса ҳам қутулмоқ лозим. Бирор халқ тилининг миллий тил бўлиб «миллий адабий тил» тусиқ бўладиган муҳим омил — кўп шева-лаҳжаларнинг мавжудлигидир. Бу жиҳатдан СССРдаги 134 тилнинг бирортаси ҳам ўзбек тиличалик кўп шевали эмас. Ҳозир ҳам энг ўқимишли зиёлиларимиз, маданият арбобларимиз шевачиликдан қутулган эмаслар, улар асосан ўз шеваларида сўзлайдилар.

Айтилганлардан хулоса шуки, ўзбек тилига давлат мақоми берилишидан аввал ўрганилиб, ишланиши ва тил қонунларида ҳам қисман қайд этилиши лозим бўлган масала — «ўзбек миллати», «миллий тил», «миллий адабий тил» тушунчалари, уларнинг мазмуни ва моҳиятини белгилаш, шу тушунчалар бўйича ўзбек халқи ва тилининг тараққиёт даврлари ҳамда даражасини тайин этишдан иборат эди. Ҳозир шу масалаларни ўрганиб, уларни илмий талқин қилишда бир хилликка эришиш вазифаси турибди. Бу ишларни файласуфлар, тарихчилар, этнографлар, тилшунослар, адабиётшунослар ва ёзувчилар биргалашиб амалга оширишлари лозим. Ўзбек миллати ва миллий, тилини шаклланиб, ташкил топиб бўлган ҳамда энг тараққий этган миллатлардан ва миллий тиллардан биридир, деб талқин қилиш илмий жиҳатдан нотўғри. Ўзбек халқи миллат сифатида, ўзбек тили (адабий тил ҳам), миллий тил сифатида ҳозир шаклланиш жараёнини бошидан кечирмоқда. Бу эса жуда мураккаб ва кўп қиррали жараёндир.

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганидан сўнг бажарилиши лозим бўлган яна бир муҳим масала тилимиз тарихи, унинг ҳозирги аҳволи, грамматикаси, лексикаси, фонетикаси, умуман ўзбек тилшунослиги соҳасида олиб борилаётган илмий ишларнинг аҳволини тубдан яхшилашдан иборат. Тил ҳақидаги қонунни амалга ошириш талаби билан фақат академия эмас, балки жумҳуриятимизнинг барча институтлари ва дорилфунунларида ўзбек тили, унинг тарихига оид илмий ишлар режаларини қайта кўриб чиқиш, 15—20 йиллардан кейин ишласа ҳам бўладиган мавзулардан воз кечиб, ҳозирги кун нуқтаи назаридан, яъни ўзбек тилини ривожлантириш давлат программасини амалга ошириш билан бевосита боғлиқ бўлган мавзуларни ишлаб чиқиш биринчи ўринга ўтиши лозим. Бундай ишларни эса фақат бир марказдан туриб, пухта уйғунлаштириш ва унинг назоратини таъминлаш мумкин.

Ўзбек тилини бундан буён ривожлантиришнинг муҳим бир йўли умумдавлат миқёсида сақланиб, қўриқланиши лозим бўлган йирик, ягона ва марказлашган сўз мулкини — ўзбек тилининг бой картотека хазинасини яратишдир. Ҳозир Тил ва адабиёт институтининг луғат бўлимида сақланаётган картотека фондида ҳаммаси бўлиб икки миллиондан кўпроқ сўз (қайтариқлари билан) тўпланган. Лекин қайтарилмайдиган асл сўзлар неча юз минг чиқишини ҳеч ким аниқ билмайди. Демак, у яхши ўрганилмаган. Шу пайтгача нашр этилган ва бир-бирига ўхшаб қолган икки тилли ва изоҳли луғатлар ана шу камбағал сўз фондининг маҳсулидир. Бинобарин, бу луғатлар жумҳурият матбуоти саҳифаларида қайта-қайта танқидга учрамоқда. Ҳолбуки, картотека фонди давлатга жуда қимматга тушган. Ягона илмий марказдаги асосий сўз фондимизнинг аҳволи шу тариқадир.

Бу сўз фондига топонимлар, турли атамалар, киши исмлари, уруғ-қабила номлари каби барча турдаги тарихий ва ҳозирги сўзларни қўшиш, уни Алишер Навоий, ундан бир неча асрлар аввалги Ўрхун ёзувлари, Маҳмуд Қошғарий замони ва кейинги давр ёзувларининг сўз мулки, айниқса ҳозирги адибларимиз асарларидаги сўзларни ҳам қўшиб бойитиш даркор, токи умумдавлат миқёсидаги бу сўз хазинаси, ҳаммага, ҳар хил касбдаги кишилар (олимлар, шоир-ёзувчилар, таржимонлар)га асқотадиган бўлсин. Ундан чорвачилик, гиламдўзлик, деҳқончиликнинг турли тармоқлари, урф-одатлари ва расм-русмга доир, хуллас, барча соҳаларга тегишли сўзларни қийналмай топишнинг имконияти яратилсин. Бу ягона сўз мулки хазинасини тўлдириб бориш, уни алифбо ва мавзу гуруҳлари бўйича ишлаш, тартибга солиб бориш йўллари пухта ишлаб чиқилиши ва оғишмай амалга оширилиши лозим.

Сўзларни тўплаш учун ҳақ тўлашни ҳам ўйлаб кўриш керак. Улар ҳам инсонга ўхшаб эскириб, ўлиб, йўқолиб туради. Янгилари эса ҳар хил йўллар билан пайдо бўлади. Эскириб, истеъмолдан чиқиб кетадиган ўзбек сўзлари ҳам дом-дараксиз йўқолмасин, уларни керак бўлганида ўша давлат сўз мулки хазинасидан топайлик. Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган ҳозирги кунда айрим русча атамалар ёки сўз-терминларнинг ўзбекча муқобилларини топишда қийинчилик туғилмоқда.

Шу ўринда эътироф этиш лозимки, «Ёшлик» журнали жуда хайрли иш қилмоқда. Бироқ унинг бир камчилиги бор: «Тил сандиғи»да берилаётган ҳар бир сўз мисол тариқасида гап ичида келтирилса, жуда маъқул бўлар эди. Чунки сўз гап ичида келса, унинг маъносини, қандай услубий ният билан ишлатилишини илғаб олиш осон бўлади. Кейин бу сўзни бошқа ўринда ишлатилганда янглишилмайди. Бошқа мўътабар журнал ва газеталар ҳам ўз саҳифаларида шундай «Тил сандиқ»ларини очишса, яхши бўларди.

Навбатдаги яна бир масала — бу луғатчилик ишларини кенг кўламда бошлашдан иборат. Ўзбек тилининг изоҳли луғатига бобомиз Навоий ва унинг ўтмишдошлари асарларидаги сўзларнинг кирмай қолишини тасаввур қилиш қийин.

Ниҳоят, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганидан сўнг бажарилиши лозим бўлган муҳим ишлардан яна бири матбуот тилини демократиялаш устида жиддий ўйлаб кўриш лозим. Ўзбекистонда жуда кўплаб газета ва журналлар чоп этилади. Узоқ йиллар давомида ҳар хил сабаблар билан ана шу вақтли матбуотнинг ҳар бирига ва умуман ахборот воситаси тилига хос услуб шаклланиб қолганки, бу халқ тили услубларидан анча тор, унда фикрларни «рамкалаштириш» ёки қолиплаш каби қотиб қолган қуйма иборалар, халқ тилидан узоқ ва рус тилидан таржима қилиш асосида пайдо бўлган ҳамда зўрма-зўраки яшаб юрган бирикмалар — узун қўшма гаплар кўпроқ учрайди. Умуман халқ тилининг услубий йўналишларидан кенгроқ фойдаланиш, унинг унсурларини кўпроқ ишлатишга ҳаракат қилиш лозим. Халқнинг тилида чўпон, чўлиқ, қўйчивон, тўл (бир қўйнинг эмас, умуман қўйларнинг қўзилаш мавсуми), бағана, қоракўл, ўлик қирқим, тирик қирқим, марри (боласи сўйилган қўйлар) каби сўзлар бўлгани ҳолда қўйчилар, қоракўлчилар, тўл олиш мавсуми, кичик чўпон, қоратилла, жун қирқиш, совлиқ (соғиладиган қўй) каби сўзларни янглиш қўллаш ҳоллари баъзан мухбирларимизнинг эринчоқликларидан дарак беради. Бирор нарса ҳақида ёзиб олаётганда ўша нарса-ҳодисага доир сўзларни ҳам халқнинг ўзидан сўраб билса бўлади.

Матбуот тилининг ифода услубини демократиялаш учун таҳририят ходимлари муаллифлар билан ишлаш усулини ҳам бошқача йўналишга буришлари керак. Бунинг учун мақолаларни таҳрир қилиш баҳонасида ҳадеб «рамкалаш»тиравермасдан, уларнинг ўзига хос ифода услубларини газета ва журналларда кўпроқ акс эттириш керак. Чунки ҳар бир муаллиф адабий тил вакили бўлишидан ташқари у бошқа бир шеванинг — халқ тили бир тармоғининг ҳам вакилидир. Миллий тил сари ривожланаётган ўзбек адабий тилининг асосий ифода воситаларидан бири бу матбуот тилидир. Шунинг учун унинг бой ва услуб жиҳатидан ҳам кенг кўламли бўлишига эришмоғимиз лозим.

Имконият доирасида ўзбек тилига давлат мақоми берилганидан сўнг бажарилиши лозим бўлган назарий ва амалий ишларнинг айримлари ҳақида мулоҳаза юритдик. Юқорида айтилган ишларни амалга оширишга киришиш эса ўзбек тили тараққиётига онгли аралашувнинг таъминланиши бўлади. Ҳар қандай ривожланган миллий адабий тил ҳам ўзининг олимларию шоир-ёзувчилари, ноширлари, адиблари ва умуман кенг зиёлилар оммасининг фаоллиги натижаси ўлароқ мукаммалликка эриша боради.

Дўстмурод АБДУРАҲМОНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Тил ва адабиёт институтининг илмий ходими.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

РАЙКОМ МУКОФОТ БЕРАДИ

● САЛЬЯНИ (Озарбайжон ССЖ). Пахта терими вақтида ўрнак кўрсатган кишиларга рағбатлантирувчи мукофотлар бериладиган бўлди. Бунинг учун Сальяни район партия комитети бюджетидан маблағ ажратилди. Бу ерда аввалги йиллардан фарқли ўлароқ терим даврида унга раҳбарлик қилувчи штабларни тузмайдиган бўлдилар. Бу гал партия фаоллари қишлоқ хўжалик ишлари авжи қизиган паллада мафкуравий ишлар олиб боришади, партиявий назорат ўрнатишади. Бу иш билан махсус гуруҳлар шуғулланмоқда. Гуруҳларга коммунистлар ва партиясизлар фикрини эътиборга олиб, тажрибали ташвиқотчилар, халқ депутатлари, назоратчилар аъзо қилиб олинди.

ОЛИМЛАР — ДЕҲҚОНЛАРГА

● ГРОЗНИЙ. Чечен-Ингушия жумҳурият қишлоқ хўжалик тажриба станцияси негизида беда ва рапс Умумроссия илмий тадқиқот лойиҳа-технология институти ташкил этилди. Ана шу энг қимматбаҳо экиннинг мўл ҳосил берадиган янги навлари селекциясидан тортиб, уларни етиштириш ва қайта ишлаш борасидаги замонавий технологияларгача бўлган босқичда деҳқонларга ёрдам бериш институт олимлари ва мутахассисларининг вазифасидир. Мухтор жумҳурият мамлакатимизнинг бошқа минтақаларига ҳар йили 2 минг тоннадан кўпроқ уруғлик етказиб беради. Илгари қимматли оқсил моддали экинларни парваришлашнинг илмий асосланган йўриғи ва услублари бўлмаганлиги сабабли уруғлик етиштиришни кўпайтириш мумкин эмасди. Камдан-кам ташкилотлар махсус машиналар ва механизмларни яратиш билан шуғулланишарди. Беда ва рапс институти ана шу ва бошқа камчиликларни тугатиш вазифасини ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

СТАЛИНИЗМ ҚУРБОНЛАРИ ХОТИРАСИ

● АРХАНГЕЛЬСК. Оқ денгиздаги Соловец оролларидан келтирилган улкан қоятош Сталин қатағонлари қурбонлари абадий хотирасининг рамзига айланди. Архангельск шаҳри хиёбонларидан бирида қутб ортидан келтирилган 10 тонналик баҳайбат тош тантанали равишда ўрнатилди. У сталинизм қурбонларига бу ерда ўрнатилаётган ёдгорликнинг бир қисми бўлиб қолади.

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

ВОҚЕАЛАР, ФАКТЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

АҚШ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ АЙТГАНЛАРИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС мухбирлари Алексей БЕРЕЖКОВ, Олег ПОЛЯКОВСКИЙ, Андрей ШИТОВ). АҚШ президенти Жорж Буш Хельсинкида бир кунлик олий даражадаги Совет—Америка учрашуви тугаганидан кейин якшанба куни ярим тунда Вашингтонга қайтди.

«Биз учрашув якунларидан ниҳоятда қаноатландик», — деб таъкидлади Ж. Буш журналистларга АҚШ пойтахтига қайтиб келаётган президент самолётида. Ироққа қарши жазо чораларига амал қилишга даъват учрашувнинг асосий мазмуни бўлди, деди у ва СССР билан АҚШнинг бу масалада ягона позицияда туриши «Саддам Ҳусайн учун жуда тушунарли сигнал бўлиши»ни таъкидлади. «Ўйлашимча бу бутун дунё учун ҳам сигнал бўлади ва мен бундан тўла қаноатландим», — деб таъкидлади президент.

Ж. Буш учрашув якунлари бўйича қабул қилинган биргаликдаги баёнотни баҳолаб, уни «ажойиб баёнот» деб атади. «Энди жазо чораларининг бажарилишини таъминлаш навбатдаги қадам бўлади», — деб уқтирди у.

Ж. Буш совет раҳбари билан шу йил охирларида ёки келаси йил бошларида янги учрашув ўтказиш эҳтимоли борлигини маълум қилди.

АҚШ давлат секретари Ж. Бейкер Хельсинкидаги музокаралар якунлари юзасидан Си-Би-Эс телекомпанияси мухбири билан суҳбатда бу музокаралар Ироқ босқинчилигига нисбатан икки мамлакат позицияларининг мос келганлигини намойиш этганини таъкидлади. Оқ уй ходимлари аппаратининг раҳбари Ж. Сунуну Эй-Би-Си телекомпаниясининг мухбири билан суҳбатида учрашув якунларини «Президент Буш билан президент Горбачев ўртасидаги ҳамкорликнинг тасдиғи» деб атади.

ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР ИШ ТАШЛАШДИ

БЕЛГРАД, (ТАСС мухбири Виктор Кузнецов). Сербия темир йўлларидаги аҳвол кун сайин ёмонлашмоқда. Бу ерда Белград машинистларининг иш ташлаши давом этмоқда. Станцияларда кўпдан-кўп юк ва йўловчилар ташувчи поездлар тўпланиб қолган. Халқаро йўлларда қатновчи поездларгина жадвалга мувофиқ қатнамоқда. Югославия халқ армияси учун муттасил юк ташилмоқда.

Белград шаҳрини Адриатика денгизи соҳилидаги Бар порти билан бирлаштирувчи темирйўлда оғир аҳвол вужудга келди. Иш ташлаган кишилар Черногориянинг Никшич ва Титоград сингари шаҳарларининг ЮСФР пойтахтига борадиган тезюрар поездларни ўтказмаяптилар. Даромадлари жуда озлигини (тахминан 5 минг динор) баҳона қилаётган мамлакат бош шаҳрининг машинистлари маошлари юз фоиз оширилишини талаб этмоқдалар. Скопле (Македония) ва Сараево (Босния ва Герцеговина) темирйўлчилари уларга бирдамлик билдирмоқдалар.

Сербия ҳукумати пўлат изларда қандайдир тартиб ўрнатиш мақсадида пенсионер машинистларни ишга чиқишга чақирди. Лекин мустақил тармоқ касаба уюшмаси вакили М. Самаржичнинг айтишига қараганда, «хаста кишиларнинг» ишга қайтиши жумҳурият темирйўлларидаги ҳаракат хавфсизлигига таҳлика солади.

Белград машинистлари талаблари қондирилмаган тақдирда бошқа транспорт хизмати ходимларидан 42 минг киши иш ташламоқчи эканликларини айтиб, дўқ-пўписа қилаётганликлари ҳам аҳволни оғирлаштирмоқда. Бу эса Сербияда темирйўл ҳаракатини мутлақо тўхтатиб қўйиши мумкин.

ИЖТИМОИЙ ПОРТЛАШ ЭҲТИМОЛИ

МАНАГУА. (ТАСС мухбири Игорь ПШЕНИЧНИКОВ). Сандиночилар миллий озодлик фронти агар президент Виолета Барриос де Чаморро ҳукумати барча сиёсий ва жамоат кучлари билан биргаликда мамлакатдаги жуда оғир иқтисодий тангликни мумкин қадар тезроқ бартараф этишга қаратилган тадбирлар кўрмаса, Никарагуада янги «ижтимоий портлаш» бўлиши мумкин деб огоҳлантирди. Сандиночилар миллий озодлик фронти миллий раҳбариятининг аъзоси Байардо Арсе бу ерда сўзга чиқиб, «ижтимоий портлаш» октябрь ойидаёқ юз бериши мумкинлигини таъкидлади.

У иқтисодий муаммоларни енгиш йўлларини излашда жумҳурият учун миллий тотувлик зарурлигини айтди. Байардо Арсе сандиночилар миллий озодлик фронти номидан маъмурларнинг «меҳнаткашлар ғалабаларини тугатишга қаратилган ҳамда Никарагуада ижтимоий барқарорликка ёрдам бермайдиган» сиёсатини қоралади.

МУЗОКАРА БОШЛАНДИ

МЕХИКО. (ТАСС мухбири Павел СЮТКИН). Мексика пойтахтида Сальвадордаги 9 та сиёсий партия раҳбарлари билан шу мамлакатдаги Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронти ўртасида музокаралар бошланди. Қўзғолончилар делегациясига Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронти қўмондонлигининг аъзоси Шафик Хорхе Хандаль бошчилик қилмоқда.

Тор доирада ўтказилаётган икки кунлик учрашув давомида Сальвадорда кўп йиллардан буён давом этиб келаётган қуролли можарони бартараф этиш йўллари муҳокама қилинади. Миллий яраш партиясининг вакили Рафаэль Мачука музокаралар бошланишидан олдин айтганидек, парламент сайловида иштирок этиш учун қўзғолончиларга фронтни сиёсий партияга айлантириш таклиф қилинади. Мамлакат қуролли кучларини ислоҳ этишнинг муросали йўлини партизанларнинг бошлиқлари билан келишиб олиш ҳам кўзда тутилмоқда. Бу Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронти билан ҳукумат вакиллари ўртасидаги музокараларнинг сўнгги босқичидаги марказий масала бўлиб, бу масала юзасидан томонлар нуқтаи назарлари бир-биридан анча фарқ қилмоқда.

Ҳозирги учрашув қўзғолончилар билан ҳукумат ўртасидаги музокараларнинг навбатдаги босқичига тайёргарлик доирасида ўтмоқда. Кейинги музокаралар шу йилнинг 13—18 сентябрь кунлари Коста-Рикада бўлади.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● НЬЮ-ЙОРК. АҚШ Президентининг миллий хавфсизлик масалалари бўйича ёрдамчиси Брент Скоукрофт Хельсинкида олий даражадаги Совет—Америка учрашувида қабул қилинган қўшма баёнотни «тарихий ҳужжат» деб атади. БМТнинг Форс кўрфази районидаги тангликни бартараф этишга қаратилган қарорларини бажариш масаласида СССР билан АҚШ қатъий позицияларининг мустаҳкамланиши тарихий аҳамиятга моликдир, деб таъкидлади у Американинг Эн-Би-Си телекомпанияси мухбири билан суҳбатда.

Б. Скоукрофт Форс кўрфазидаги ҳозирги тангликни бартараф этишда Совет Иттифоқи «ғоят масъулиятли ўрин тутади» деди.

● БЕРЛИН. Германия бирлашганидан кейин Польша билан тез орада узоқ муддатга яхши қўшничилик муносабатларини, дўстона алоқаларни ўрнатишни, турмушнинг барча соҳаларида айирбош қилишни кўзда тутувчи шартнома тузиш ГФР канцлери Гельмут Колнинг мақсадидир. Бу мақсадни у христиан-демократлар иттифоқи партиясининг ГДРда ўлка сайловолди кампанияси доирасида Польша билан чегарадош Франкфурт-Одерда бўлиб ўтган митингдаги нутқида эълон қилди. Польшалик қўшниларимиз, деди канцлер, чегаралари ишончли бўлган мамлакатда яшаётганликларини билишлари лозим. Ҳозирча одамларни бир-биридан ажратиб турган бу чегара келгусида уларни бир-бирига яқинлаштириши керак.

Г. Коль социал-демократлар раҳбариятини қаттиқ танқид қилди, Колнинг гапларига қараганда, улар ишончсизлик уруғини сочиб, ГДР фуқароларини ишончдан маҳрум қилишни хоҳламоқдалар. Канцлер март ойида бўлиб ўтган коммунал сайловларда кўпгина қисми демократик социализм партияси ва ГСДП учун овоз берган шаҳар аҳолисини христиан-демократлар иттифоқидан етакчи номзод —ГДРнинг ҳозирги ички ишлар министри Петр-Михаэль Дистелга ва барча христиан-демократ номзодларга овоз беришга чақирди.

● БУДАПЕШТ. МТИ агентлигининг хабар қилишича, Венгрия ҳукуматининг навбатдан ташқари мажлиси бўлди. Унда яқин уч йилга мўлжалланган иқтисодий режалар муҳокама қилинди.

Министрлар кенгаши биринчи ярим йилликда мамлакатдаги иқтисодий вазиятни таҳлил қилди. Молия министрлигининг иккинчи ярим йилликка мўлжалланган таклифларига тузатишлар киритди ва қабул қилди. Бозор иқтисодиётига ўтиш, иш ҳақининг энг кам миқдорини ошириш масалалари ҳам кўриб чиқилди. Бундан ташқари маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларига бўладиган сайловда майда миллатларнинг ва элатларнинг иштироки ҳамда сайловда уларга қулай шароитни таъминлаш масалалари ўрганилди.

● УЛАН-БАТОР. МХР янги чақириқ буюк халқ хурали ишининг иккинчи ҳафтаси бошланди. Депутатлар бугун ўз ваколатини топширган ҳукуматнинг ҳисобот маърузасини ва министрлар кенгаши янги таркиби фаолиятининг бош йўналишларини муҳокама қилишни давом эттирадилар.

Маҳаллий шарҳловчиларнинг фикрича, мамлакат давлат ҳокимияти олий органининг биринчи мажлиси шу ҳафтада тугаши керак. Рўзномадаги масалаларнинг ярми ҳали кўриб чиқилмаган бўлса ҳам, уларнинг фикрича, энди иш тезроқ кўчади. Чунки асосий жиҳатлар орқада қолди. Фақат бош министрни тайинлаш чўзилиб кетиши мумкин. Эндиликда Монголия ҳукуматининг бошлиғи бош министр деб юритилади.

Бир кун олдин МХР буюк халқ хурали биринчи иш ҳафтасининг охирида янги партиялардан сайланган депутатларнинг талабига биноан МХР Министрлар Кенгаши ҳузуридаги давлат хавфсизлиги бошқармаси фаолиятини текшириш учун гуруҳ тузди.

● ҚОҲИРА. Бирлашган Араб амирликлари бош қўмондонининг ўринбосари, тахт вориси шаҳзода шайх халифа Бен Зоид ал Нахайян Бирлашган Араб амирликлари қуролли кучлари ҳарбий-ҳаво базаларидан бирини ва ҳаво ҳужумидан мудофаа кучларининг позицияларини бориб кўрди, деб хабар қилди МЕНА агентлиги. У «регионда ҳозирги шароитда вужудга келиши мумкин бўлган ҳар қандай вазиятда ҳаракат қилишга» қўшинларнинг жанговар тайёргарлигини текширди.

Шайх халифа Бирлашган Араб амирликларидаги Америка қўшинлари жойлашган ерга ҳам борди. Маълумки, АҚШ қўшинлари билан бир қаторда Бирлашган Араб амирликларига Буюк Британия, Франция, Миср Араб жумҳурияти, Сурия ва Марокаш қуролли кучларининг бўлинмалари ҳам борган. Улар Бирлашган Араб амирликлари ҳукуматининг розилиги билан Ироқ томонидан эҳтимол тутилган қуролли агрессияни даф этишда ёрдам бериш учун ушбу мамлакатга юборилган.

● МАНИЛА. Филиппин пойтахтида кескин вазият сақланиб турибди, бу ерда исёнчи ҳарбийларнинг ўнг тўдалари президент Корасон Акино маъмуриятини беқарор қилиш мақсадида террорчилик ҳаракатларини давом эттирмоқда. Ўтган йилги ҳарбий тўнтаришга уринишнинг асосий раҳбарларидан бири бўлган собиқ полковник Грегорио Онасан тарафдорларидан иборат жангарилар тўдаси Маниладаги қурол-яроғ омборига ҳужум қилиб кўп миқдорда автомат, милтиқ, пулемёт ва ўқ-дориларни тортиб олди. Лекин сўнгги кунларда оширилган жанговар тайёргарлик ҳолатида турган ҳукумат қўшинлари автобусда қочишга уринган жиноятчиларни тезда топиб олдилар. Бошланган отишма чоғида Филиппин қуролли кучларининг бир аскари ва бир террорчи ярадор бўлди. Ҳукумат қўшинлари полиция махсус бўлинмасининг фаол ёрдамида тўрт нафар жангарини қамоққа олди. Қуролли кучлар бош штаби бошлиғининг ўринбосари генерал Родольфо Биазоннинг айтишига қараганда, ашёвий далиллар билан қўлга тушган террорчилар исёнчи ҳарбийлар ўнг тўдаларининг аъзоларидир, улар ҳозир қурол-яроғ аслаҳаханаларини тўлдиришга зўр бериб уринмоқдалар.

(ТАСС).

Маданият янгиликлари

ДАЛА МЕҲНАТКАШЛАРИ ҲУЗУРИГА

«Баҳор» ўзбек халқ рақс ансамбли бу йил куз фаслида пахта далаларига бориш режасини тузди. Раққосаларнинг дастлабки учрашувлари Тошкент вилоятининг Чиноз районидаги хўжаликларда бўлади. «Қизил Октябрь» колхозининг раиси Баҳодир Ҳасанов ансамблга «шахсий» таклифнома юборди. «Баҳор»нинг концертлари бу ердаги янги маданият уйида бўлади.

— Ансамблимизнинг программаси ҳар қачонгидек ранг-баранг, — дейди «Баҳор» директори К. Бердиев.— Унда кўҳна классик рақслар ҳам, замонавий хореография композициялари ҳам жам бўлган. Томошабинларга уларнинг ўзлари ёқтириб қолган таниш рақслар ҳам, янги рақслар ҳам кўрсатилади. Ансамбль жонажон ўлка бўйлаб саёҳатга ўзининг бадиий раҳбари — жумҳурият халқ артисткаси Маъмура Эргашева билан бирга чиқади.

ФИЛЬМ СУРАТГА ОЛИНМОҚДА

Бухоро вилоятининг Пешку районидаги Варахша шаҳристони «Сибирдаги ғариблар» фильми суратга олинадиган жой сифатида танланди. Бу ишга режиссёр Александр Митта бошчилик қилмоқда. Бўлажак лента номининг ўзида Ўзбекистондан узоқда бўлган ерлар акс этишига қарамай, кинематографиячилар ўлкамизга келишди. Бунга фильмнинг мазмуни ундади. Картина режиссёри Александр Наумович Митта шундай ҳикоя қилади:

— Фильмдаги воқеалар иккинчи жаҳон уруши йилларида бўлган. Бош қаҳрамон америкалик археологлар бўлиб, улар Эроннинг шимолида қазиш ишлари олиб борадилар. Бу вақтда ана шу ерда совет қўшинлари турган эди. Совет контрразведкаси маълумотларига қараганда, археологлар орасида фашист разведкачиси бор эди. Ички ишлар халқ комиссарлиги ходимлари англашилмовчилик натижасида жосус ўрнига олимлардан бирини ўғирлаб кетишади. Хато қилганликларини билсалар ҳам ўз айбларини тан олишни хоҳламайдилар, америкаликка қарши уйдирмалар тўқиб, уни айблайдилар ва олим Сибирь лагерларининг бирига тушиб қолади.

Археологик қазиш ишларининг лавҳалари Варахша шаҳристонида суратга олинади.

Фильмни «Скек» Англия-Америка фирмаси пул билан таъминламоқда. Фильмда актёр Энтони Эндрюс билан америкалик актриса Хелена Сикота ижро этишмоқда.

(ЎзТАГ).

Ҳар йили пахта мавсуми бошланиши олдидан Ховос районидаги «Октябрь 70 йиллиги» давлат хўжалиги заршуносларининг санъаткорлар билан учрашуви, теримни хурсандчилик, яхши кайфиятда бошлашлари таомилга айланган. Бу гал ҳам эзгу одат канда бўлмади.

Хушовоз ҳофиз Қўшмурод Раҳмонов ижро этган қўшиқлар, Нодирахон Маматхонованинг иболи рақслари пахтакорларга манзур бўлди.

Дала меҳнаткашлари номидан сўзга чиққан бригада бошлиғи Асқарали Тойлақов санъаткорларга миннатдорчилик билдирди.

СУРАТЛАРДА: учрашувдан уч лавҳа.

П. ЭРГАШЕВ олган суратлар.

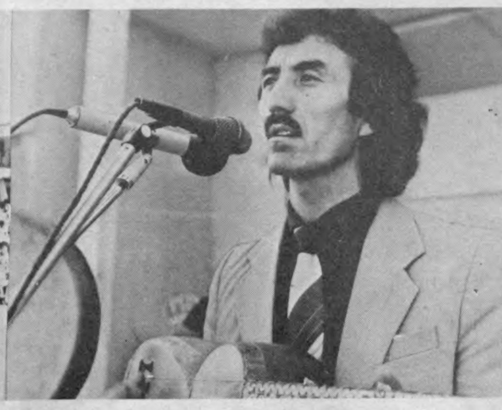

ЁШЛИ ЭДИ ОҲУ КЎЗЛАРИ

ТАБИАТ ВА ИНСОН

Ярим тунда дашт бағрини ёриб, олға интилаётган икки шуъла ўз тиғини дам пастга, дам эса ой билан баҳслашгандек тепага қадар эди. Бир пайт тўсатдан тарс-турс отилган милтиқ товушлари сукунатни бузди. Икки киши машинадан сакраб тушди-ю ниманидир кўтариб, кузовга ташлади, «Ҳайда, Раҳим, тез бўл», деган товуш эшитилди...

Ўшандан бери роппа-роса беш йил ўтди, аммо овчилик инспектори Алижоннинг хотирасидан бу машъум воқеа сира ўчмайди. Ўшанда у аллакимларга ялиниб-ёлвориб, ижарага ярим бузуқ машина олиб, назоратга чиққан эди. Машина бузилиб, чўл ўртасида қолиб кетган ана шундай тиғиз вақтда ёнгинасидаги тартиббузарларни қочириб юборгани роса алам қилганди. Кундуз бўлганда лоақал машинасининг номерини ёзиб оларди. Алижон ҳар вақт шу жойдан ўтганида ўша ҳодисани эслаб, юраги эзилади. Айни вақтда ўзининг она табиатни муҳофаза қилишдек хайрли ишга бел боғлаганидан мамнун ҳам бўлиб қўяди. У гоҳгоҳида мана шу беш йил орасида бўлиб ўтган ишларни ўйлаб қолади...

Ўша машъум воқеадан сўнг Алижон вазирликка борди. Уч кун Тошкентдек шаҳри азимда қолиб, ўринбосар қабулига кирди. Уни яхшигина жиҳозланган кенг хонанингми ёки катта раҳбарнингми салобати босиб, гапни нимадан бошлашни билмай, чайналиб турди. Кейин ўз фикрини йиғиб олиб дадил сўзлади. Юрагини тирнаб ётган ҳамма дардини тўкиб солди. Тўғри-да, тартиббузар зарур бўлганда қудратли замонавий техникадан фойдаланиб, кўз қорачиғингни ўйиб кетади-ю сен чапак чалиб қолаверасан. Сирасини айтганда, баъзи ташкилот раҳбарлари ҳам уларга ҳомийлик кўрсатиб, қуму ботқоқни писанд этмайдиган машиналарни беришади, Алижон ярим чўлоқ транспортда уларни қувиб ета олармиди? Унинг куйиб-ёниб гапиришидан ўринбосар таъсирланди шекилли, олдидаги қоғозларни четроққа суриб, хиёл энгашиб, эътибор билан тинглади. Шу топда унинг бутун вужуди қулоққа айлангандай эди. Гап тугагач, у бир нуқтага тикилганча пича хаёл сурди. Ўзича имкониятни чамалади, кейин Алижонга юзланиб:

— Балли, азамат, бизга сиздай касбига ихлосмандлар керак. Бир ой ичида транспорт ажратамиз. Шунақасини берамизки, сиздан бирор нияти бузуқ овчи қочиб кетолмайди, — деди ишонч билан...

Бугун Алижон ўша ўринбосар ваъда қилган бақувват автомашинада чўл кезиб, шуларни эслар, амалга оширган ишларини фикран тарозига солар, келажак режаларини тузар эди.

Дарҳақиқат, ўтган вақт мобайнида қанча тартиббузарларнинг таъзирини берди, ҳимоясиз қолган ёввойи жониворларга посбон бўлди. Бу орада, эҳ-ҳе, қанча жанжалли ишлар бўлиб ўтмади. Шуларни ўйлаб бораркан, ногаҳон бир ҳодисани эслади.

Воқеа бундан уч ярим йил олдин содир бўлганди. Тун ярмидан оққан эди. Кун бўйи офтоб тафтини ютган қум қизиб, тунда дастлаб ҳаво анча димиқди, сўнгра аста-секин салқин тушиб, табиатга ором бағишлади. Тунги текширишдан чарчаган Алижон чўлдаги инспекция хонасида бир пас ётиб, дам олдида, сўнгра жамоатчи инспектор Лёша билан бирга яна йўлга отланди. Улар тонготарда чоғроқ бир кўлга яқинлашганларида ғира-ширада Алижоннинг нигоҳи қора шарпага тушди. Дурбинини ўнглаб, яхшироқ қараганди, борти баланд юк машинаси экан. Юраги қаттиқ тепа бошлади. Машинага газ бериб, елдай учириб бораркан, йўл-йўлакай улар билан бўладиган муомаланинг тахминий режасини тузди. У етиб келганида тўрт киши қайиқда эшкак эшиб, қирғоққа яқинлашишган, аммо ҳали сувдан чиқиб улгуришмаган эди. Алижонни кўришлари билан улар бироз саросимага тушишди. Олдингиси чаққонлик билан сувдан чиқиб, машина томон югурмоқчи бўлган эди, Алижоннинг миясига яшин тезлигида уни тўхтатиш фикри келди. Демак, қуролни машинада қолдириб кетишган, деб ўйлади у. Ҳада, бу зимзиё чўлга ким ҳам келади дейсиз. Шу топда улардан бошқа хўжайин топилармиди бу жойларда? Келган кишини ҳам, агар у назоратчи бўлса, қўрқитиш, қўлга олиш тўрт забардаст эркакка ҳеч гапмас. Агар муомалага келмаса...

— Тўхта, жойингдан қимирлама! — буйруқ берди Алижон. Машинаси томон интилган ҳалиги йигит нима қилишини билмай гарангсиб тўхтади-да, шерикларига ўгирилди. Улардан бири, эҳтимол бошчиси бўлса керак, шошилинч буйруқ берди:

— Раҳим, нега анграяпсан, югур машинага! — Раҳимнинг исмини аён қилиб қўйганини сезди шекилли, буйруғига ўзгартириш киритди. — Борик, бор машинадан кийимларни олиб кел, — деди юмшоқроқ оҳангда айёрлик билан.

«Раҳим. Чўлнинг бўриси-ку бу. Аллақачондан бери изини йўқотиб тутолмай юрган эдим, мана ниҳоят», — ўйлади Алижон. У қатъий буйруқ берди:

— Ўрнингдан қўзғалсанг, отаман!

Раҳим Алижоннинг тўппонча ўқталиб турганини кўрди-ю рангги қув ўчди, ўзини йўқотиб қўйди.

— Энди менга қулоқ сол,— деди бироз юмшоқлик билан Алижон. — Агар яхшилик билан гаплашамиз, десанг, айтганимни бажарасан. Машинанг олдига боргунимча жойингдан қимир этмайсан, кейин келиб, кабинадаги қуролларни ўқсизлантириб, машина олдига ташлайсан. Дарвоқе, ўлжаларингни топширишни ҳам унутма. Ундан кейин шерикларингни кийинтирасан, — деб ўзини йўқотиб қўйган уч киши томонга бош ирғади. — Огоҳлантириб қўяй, салгина ножўя ҳаракатинг бошингга етмасин яна, бехато отаман-а!

— Пўписангиз баланд-ку, жўра? — писанда қилди кўл бўйида ярим яланғоч тургандардан бири.

— Бўлмасам-чи! — деди Алижон. — Сизлар билан бошқача муомала қилишнинг иложи бўлмаса, на ҳукумат қарори, на халқ хоҳиши билан ҳисоблашмасанглар, яна қанақа муомала керак?

— Ҳў, йигит, пастроқ тушинг, ҳукумат сиёсатини сиздан кўра кўпроқ тушунадиганлар бор. Қўйинг энди, кийинайлик, бу ҳолатда гаплашиш ноқулай-ку? — деди тепакал, пастбўйли семизи.

Алижон унга тикилиб қаради-ю бу тепакал, кўкрак ва қоринлари гавдасига номуносиб осилиб турган «жаноб»ни қаерда кўрганини аниқ эслай олмади. Ҳар ҳолда унинг идоралардан бирида масъул лавозимда ишлаши сезилиб турарди. Шунинг учунми ёки унинг оз-моз савлати таъсириданми, ҳар ҳолда Алижон бироз юмшади, лекин фикрида туришидан бошқа чораси йўқ эди. Бундайин дамларни кўравериб, кўзи қотган, анча тажриба орттирганди.

— Раҳим, — деди у, — кел, энди сану-манга бориб ўтирмайлик, ортиқча қаршиликнинг фойдаси йўқ, яхшиси мен айтган ишни бажар, сўнг одамларингни кийинтир, кейин гаплашамиз.

Бу қайсар инспекторнинг талаби қатъийлигидан Раҳимнинг энсаси қотди ва нима қилишини билмай шерикларига қаради. Ҳалиги тепакал киши майли, талабини бажар, маъносида бош ирғади. Шундан сўнг у оғир қадам босиб, машинасига борди ва кабинадан битта қўшоғиз ов милтиғини олиб, машина пиллапоясига суяб қўйди. Кейин эса патронларга тўла иккита қатор вазнани ерга улоқтирди. Кабина атрофида ивирсиб, ўзини ҳар нарсага овора қила бошлади-ю аммо машина кузовига чиқишга шошилмас эди. «Демак, — кўнглидан ўтказди Алижон, — бу сафар ҳам ҳар галгидай «ов»лари юришганга ўхшайди». Шу топда унинг дилидан ўша тундаги машъум воқеа кечди. Буйруғининг осонликча бажарилмаслигига кўзи етгач, вақтни ортиқча чўзмаслик учун Раҳимга шерикларига кийим элтиб беришни буюрди.

— Кўрдингми, Лёша, — деди у ёнидаги жамоатчи инспекторга, — машинада тузуккина ўлжа борга ўхшайди.

Шу топда негадир унинг кўз ўнгига пистонлари сутдан тирсиллаб турган, қуралай кўзли иккита боласини эргаштириб ўтлаб юрган она жайрон келди. «Наҳотки уни отишган бўлса?» дея юраги жиз этди. Тез бориб, машинани тинтув қилмоқчи бўлди, лекин на чора, тартиб-қоида ҳамма учун баравар, ўғри учун ҳам, тўғри учун ҳам. Шунинг учун уларнинг кийиниб келишларини тоқат билан кутди. Бу бир лаҳзалик оғир дам анчага чўзилгандай эди унинг назарида. Тўрттала қонунбузар ивирсиб, секин кийиниб келишгач, Алижон бақувват ёш йигит Лёшани эргаштириб, уларнинг машинаси олдига борди ва одамгарчилик юзасидан мажбуран саломлашиб, ўзини таништирди.

— Энди машинани тинтув қиламиз, мана бу ҳужжат шунга берилган рухсатнома, — деди у бир энли қоғозни кўрсатиб.

— Келинг, жўра, шу ишни қўяйлик. Чўл кенг, ундан овланган бир-икки жонивор билан ҳайвонлар камайиб кетмас энди?

— Ҳа, бу дунёда сизга ўхшаганлар бўлмаганида балким чўл камбағаллашмас, юзлаб турдаги ҳайвонлар қирилиб кетмас эди. Энди ўзбошимчалик билан қилинган ов учун қонун олдида жавоб беришдан бошқа чора йўқ. Агар қаршилик кўрсатсанглар, жазо оғирлашишини унутманглар.

У шундай деди-да, Лёшага машина бортига ёзилган давлат номерини аниқлашни топширди.

— Алижон, — деди тепакал семиз киши, — сизни яхши танийман. Ўрни келганда менинг ҳам сизга ёрдамим тегар, қўйинг энди, майли ўлжаларни олинг, жаримани ўзингизга тўлаб қўя қолайлик. Лекин гап катта қозонда қайнамасин, илтимос. Биз барибир давлатга тўлаймиз, бунинг устига обрўга путур етади. Бундан сизга не фойда, келинг энди, ўғилболача гап, ўзингизга берайлик шу пулни, ёпиқ қозон ёпиғлигича қолсин.

Алижон бу одамни қаердан танишини яна эсламоқчи бўлди-ю лекин ҳозир бунинг мавриди эмас. Боз устига бу киши ўзининг кимлигини яширди-ку.

Алижоннинг отаси ҳаёт пайтида ўғлига доимо оқилона маслаҳат берар, қинғир ишнинг қийиғи қирқ йилдан кейин ҳам чиқади, деб таъкидларди. У ўғлига мерос қилиб на данғиллама уй-жой, на бошқа моддий бойлик қолдирди. Уни тўғри тарбиялади, ҳалолликка ўргатди. Ўлим тўшагида унга охирги бор васият қилди. «Ўғлим, — деди у, — куним етганга ўхшайди. Онанг билан икковингиз қолаяпсиз. Доим ҳалол яша, онанг сенинг доғингни кўрмасин, ўшанда мен ҳам гўримда тинч ётаман». Нуроний отанинг бу гапидан Алижон бир дунё маъно англади. Кўзларидан думалаган икки томчи ёш унинг отасига берган сўнгги ваъдаси эди...

Буни эслаган Алижон сергак тортди-да, олдида унинг жавобини кутаётган бойваччаларга тикилди, тишлари қисилиб, нафратдан ранги оқарди. Лекин сир бой бермасликка ҳаракат қилди ва хотиржам оҳангда деди:

— Албатта, сизлар тўлайсизлар, фақат давлат кассасига.

— Эй, бола, — деди жаҳлини ютолмай турган барзанги, — баҳонгни кўп кўтарма, ҳурматли бир кишини масхаралашни сенга ким қўйди? Сенга ўхшашялангоёқлар бу кишининг қабулхонасида соатлаб кутади. Сен ўзи кимсан! Сассиқ бир инспектор, милисанинг шериги. Чўлда эканингни унутдингми? Ё жонингдан умидинг йўқми? Агар шунақа бўлса, сен Бухорога қайтиб боролмайсан, — очиқчасига ҳужумга ўтди у. —Биз сени ва анови шеригингни, — машина бортини артиб номер аниқлаётган Лёшага ишора қилди, — майдалаб, қумга кўмамиз, каллангни эса эсдалик учун олиб кетамиз.

Алижон бу гаплардан чўчимади. Чунки у барзанги қонунбузарларнинг бунақанги пўписаларини кўп эшитган, лозим бўлса, ўзини ҳимоя қилишга қодир. Бунинг устига Лёша бақувват йигит, кўп йиллар спорт билан шуғулланган, уч-тўрт кишига бас келади. Шунинг учун Алижон ўзини бамайлихотир тутди.

— Энди, — деди у олдингидай хотиржам, — вақтни ўтказмайлик-да, ишни бошлайлик. Лёша, кузовга чиқ. Қурол, ўлжа, ҳаммасини пастга ташла. Агар қайсиси яқинлашса, аяб ўтирма, жавобини мен ўзим бераман. Лёша сакраб, кузовга чиқди-да, эҳ-ҳе, деб юборди. Шу пайт ҳалиги барзанги чидаб туролмай: «Мана сенга», — деб Алижонга қўл кўтарган эди, мушти ҳавода муаллақ қолди. Улар ёнида тўсатдан пайдо бўлган «Нива» машинасининг сигнали бу можарога нуқта қўйди. Машинадан костюмида учта юлдузи бор жумҳурият ов инспекцияси ходими ва маҳаллий инспекция бошлиғи тушишди. Улар Алижондан «Нима гап?» деб сўрадилар.

— Камол Раҳмонович, мен буларни беш йилдан бери тутолмай юрган эдим. Мана, ниҳоят, — деди Алижон мамнун.

Ёрдамчиларнинг етиб келиши Лёшани ҳам руҳлантириб юборди. У дастлаб машина кузовидан жунларида қони қотиб ётган бир тўнғиз, боласини эмизиб улгурмаган иккита жайрон, бир неча товушқонни пастга туширди. Кейин эса учта бешотар ов милтиғи, битта кичик калибрли милтиқ, бир қанча ўқ-дориларни ташлади.

Бечора жайронлар. Ўлими олдидан йиғлашган кўринади, катта-катта юмалоқ кўзлари бироз хира тортган, ёшлари қуриб, киприкларини қотириб қўйибди. Очиқ кўзлар ўз жаллодларига тикилиб: «Болам нима бўлди» деяётгандай. Улар эса бундан таъсирланибми, қонун олдидаги жавобгарликни ўйлабми, дир-дир титрашарди...

Х. САЛИМОВ,
табиатшунос.

Бухоро.

ЭҲМли синфлар

Бундан бир-икки йил илгари Тошкент райони мактаб ўқувчилари «ақлли» компьютерлар ҳақида фақат «зангори экран» ва матбуот орқали таниш эдилар. Эндиликда эса қишлоқ мактабларига ҳам электрон-ҳисоблаш машиналари кириб келди. Бир йўла 28 мактабда ЭҲМ синфлари очилди.

— Бундай синфларда машғулотлар қизиқарли ўта бошлади, — деб ҳикоя қилади 37-мактаб директори Н. Зоидов. — Айниқса юқори синф ўқувчилари орасида математика фанига қизиқиш ортди. Тажрибали математика ўқитувчиси М. Умирова тез кунда ЭҲМ машиналарида ишлаш сирларини ўқувчиларга кунт билан ўргата бошлади. Эстетик дид билан безатилган синф хоналарига ҳар сафар ўқувчилар қувонч билан кириб келишади.

Бу йил районда компьютерли синфлар 30 тага етди.

Ҳодиса

МЎМАЙ ПУЛ КЕТИДАН ҚУВИБ

Шошқалоқлик ва пул кетидан қувиш «Қашқадарётрансэкспедиция» автокорхонаси ҳайдовчиси А. Эшбоев учун фожиага айланди. У «Газ-53» юк машинасига ўн тўрт йўловчини чиқариб кетаётганда Деҳқонобод районидаги катта Ховар қишлоғи яқинида тоғда тик тушиладиган жойда тезликни ошириб, машинани бошқара олмай қолди. Машина ағдарилиб кетди. Авария натижасида бир аёл ҳалок бўлди. Қолганлар турли даражада жароҳатланди. Энди А. Эшбоев тегишли жазосини олади.

Қашқадарё вилояти йўлларида ношуд ҳайдовчилар айби билан ҳар ойда ўртача юзта бахтсиз ҳодиса содир бўлмоқда. Ана шу автомобиль фалокатларида жабрланганлар сони йил бошидан буён минг кишига яқинлашиб қолди.

(ЎзТАГ).

Спорт ахбороти

ФУТБОЛ

Москвада хотин-қиз футболчилар ўртасида биринчи марта ўтказилган халқаро мусобақа ниҳоясига етди. Унда ГФРнинг «Оберхаузен», «Штутгарт», Швейцариянинг «Зангори юлдузлар», Польшанинг «Черни», Ереваннинг «Наири» клублари, Москва касаба уюшмалари терма командаси қатнашди.

Халқаро мусобақа дастлаб гуруҳларга бўлиниб ўтказилди. Кучлар саралангач, навбат финал баҳсларига келди. Биринчи ўрин учун бўладиган учрашувга «Черни» (Польша) ва «Зангори юлдузлар» (Швейцария) командалари йўлланма олдилар. Матч тақдирини ягона тўп ҳал этди. У «Черни» ҳисобига ёзилди. Натижада мазкур команда халқаро мусобақа ғолиби бўлди. Иккинчи ўрин «Зангори юлдузлар» клубига насиб этди. Москвалик футболчи қизларга эса учинчи ўрин билан кифояланишга тўғри келди.

* * *

Биринчи лигада бир учрашув ўтказилди. Ярославлнинг «Шинник» командаси ўз майдонида Симферополнинг «Таврия» коллективини қабул қилди. Бу ерда ҳам дарвоза фақат бир маротаба ишғол этилди. Буни майдон эгалари амалга оширдилар. Бу ғалаба «Шинник» командасига жамғармасидаги очколарни 35 тага етказиб олиш имкониятини берди. Ярославллик футболчилар биринчи лига коллективлари ўртасида тўртинчи ўринда бормоқдалар.

«Пахтакор» эса 37 очко тўплаб, учинчи ўринда мустаҳкам жойлашиб олди. Ҳамюртларимиз навбатдаги учрашувни эртага айни шу «Шинник» командаси билан ўтказадилар.

* * *

Биллур соврин — СССР кубоги учун бир учрашув бўлиб ўтди. Москва темирйўлчилари ўз майдонларида Владимирнинг «Торпедо» командасини қабул қилдилар. Улар учрашувни 3:1 ҳисобида ўз фойдаларига якунлашди. Тўпларни майдон эгаларидан Горьков, Сухов (иккита), меҳмонлардан эса Хахалев киритди.

«Локомотив» бу ғалабадан сўнг тўғридан-тўғри саккиз финалчи сафидан ўрин олди. Негаки, темирйўлчиларнинг бундан олдинги босқичдаги рақиблари Вильнюснинг «Жальгирис» командаси мусобақаларда қатнашишдан бош тортди.

ШАЙБАЛИ ХОККЕЙ

Мамлакат биринчилигининг олий лигасида мусобақалар кундан-кунга қизиб бормоқда. Куни кеча кучли коллективлар навбатдаги тур учрашувларини бошладилар. Москва ва Ригада иккита матч бўлиб ўтди. Мамлакатимиз пойтахтида маҳаллий армиячилар билан Воскресенскнинг «Химик» командаси ўртасидаги матч мавсумнинг марказий учрашувларидан бири бўлди. Бундай дейишимизнинг боиси шуки, бу коллективлар ўтган йилги биринчиликнинг кумуш ва бронза медалларини олишга эришгандилар. Аммо бу сафар улар ўртасидаги баҳс қизиқарли бўлмади. Биринчи бўлимдаёқ меҳмонлар дарвозасига жавобсиз учта шайба йўллаб, ҳисобда олдинга чиқиб олган армиячилар ташаббусни қўлдан бермадилар. Улар учрашувнинг қолган қисмида ўз дарвозаларидан фақат битта шайба ўтказиб юбориб, меҳмонларни ўйинни беш марта майдон марказидан бошлашга мажбур этишди.

Москва спартакчилари эса сафарда Рига динамочилари билан ўйнаб, 3:2 ҳисобида ғалаба қозондилар.

Москванинг бу икки командаси тўрт учрашувдан сўнг еттитадан очко тўплаб, олий лига коллективлари ўртасида карвонбошилик қилишмоқда.

Муҳаррир ўринбосари
Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

13 СЕНТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

● ЎзТВ I

11.25 Кўрсатувлар тартиби.
11.30 Ўзбекистон халқлари тарихи.
12.00 «Далалар узра юлдузлар». Телефильм.
12.30 Ўзбекистон халқлари тарихи (рус тилида).
13.00 Такрорий фильмлар экрани. «Медаллар машаққати». Бадиий фильм. 2-серия.
14.10 «Истиқбол эгалари». Телефильм («Ўзбектелефильм»).

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби.
18.05 Янгиликлар.
18.10 «Арава». Мультфильм.
18.20 «Тошкент—Сиэтл: билим риштлари».
18.55 «Алифбо сабоқлари».
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги олдидан. «Навоий гулшани».
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Камолат сари». Эркин Қайтаров ва Замира Раҳматуллаева.
21.50 Ўзбекистон ССР халқ депутати Жаҳонгир Маматов сўзлайди.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Экран таништиради...». «Мардикор», «Буюк ипак йўли». Режиссёр Баҳодир Аҳмедов.
23.30 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ I

6.00 «120 минут».
8.05 Футбол. Европа чемпионатининг саралаш матчи. СССР—Норвегия терма командалари.
9.45 «Инсон. Ер. Коинот».
10.50 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
11.50 Коллаж.
12.00 «Время».
12.40 «Қаҳрамон йўқлигидаги гап». М. Н. Ермолова номли театрдаги можаро.

* * *

15.00 «Орзуларим, тарк этманг мени». Леся Украинканинг ҳаёти ва ижоди ҳақида фильм-концерт.
16.00 «Сирли тоғ эчкиси». Мультфильм.
16.15 «Мактаб». Телевизион ҳужжатли фильм (Красноярск).
16.45 Болалар учун фильм. «Акмал, аждаҳо ва малика» («Ўзбекфильм»).
17.50 Ф. Лист. Венгерча 6-рапсодия.
18.00 «Время».
18.30 «Экологик бумеранг». Переяславль-Залесск шаҳрида бўлиб ўтган болалар экологик конференцияси ҳақида.
19.25 «Канизак Изаура». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия.
20.30 «Время».
21.00 «Куни хотирадан кўтарилган эсдалик». Телевизион бадиий фильм премьераси («Ленфильм»).
22.35 Олам кинокамера кўзгусида. «Совет немислари: тарих ва ҳозирги давр». 1-қисм.
23.35 П. И. Чайковский романсларини РСФСР халқ артисти К. Лисовский ва халқаро конкурслар лауреати Н. Штаркман ижро этадилар.
23.55 «ТСН».

● МТ II

8.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.

Ўқув программаси

8.15 «Киносаёҳатчилар альманахи».
8.35, 9.35 Табиатшунослик. 5-синф. Қуёш ва қуёш системаси.
8.55, 9.55 «Барханлар». Телевизон ҳужжатли фильм (Куйбишев шаҳри).
9.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
10.35, 11.45 Биология. 8-синф. Ўргимчаклар.
11.00 «Агар сиз...» (26 августдаги кўрсатув такрорланади).

*

12.10 «Иш судга оширилади». Телевизион бадиий фильм.
13.15 Ҳужжатли фильмлар: «Девор тасвиридаги манзара». (Узоқ Шарқ кинохроника студияси), «Ҳалокатга маҳкум этилганлар» (Кишинев).
13.50 Ритмик гимнастика.
14.20 Ф. Листнинг «Мазепа» симфоник поэмаси.
14.40 Такрорий телефильмлар сеанси. «Карино». 3-серия.

* * *

16.30 Сархан Сархан куйлайди. Бокудан кўрсатилади.
16.55 Ритмик гимнастика.
17.25 «Москва—Брюссель антикўприги». 4-кўрсатув.
18.00 «Время» (сурдо таржимаси билан).
18.30 «Фильм. Фильм. Фильм». Катталар учун мультфильм.
18.50 Сергей Тарасов чалади (фортепьяно).
19.15 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Кўргазмада».
19.30 «Сизни ҳам, ўзимни ҳам қувонтириб». Фильм-концерт («Экран»).
20.25 Коллаж.
20.30 Хоккей. Ўртоқлик учрашуви. «Спартак» (Москва) — «Миннесота норд старз» (АҚШ).
23.00 РСФСР Олий Совети сессиясининг кундалиги.
24.00 СССР Олий Совети сессиясининг кундалиги.
00.30 «Гармония». Телевизион бадиий фильм (Венгрия).

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Д. 1263.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12